PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VI - Štev. 247 (1935) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr.

TRST, petek 19. oktobra 1951

Cena 20 lir

Prispevajte za Kulturni dom

Krivci razdora

Ko je govoril včeraj v rimskem senatu o tržaškem vprašanju je predsednik vlade in zunanji minister De Gasperi v zvezi z morebitnimi pogajanji z Jugoslavijo dejal:

«Niente compromesso da parte nostra...» — «Nobenega kompromisa z naše strani...»

V drugem delu svojega govora pa je dejal:

«Nameravamo pustiti odprta vrata za izmenjavo mnenj z Jugoslavijo v duhu resolucij, ki jih je vlada sprejela pred poslansko zbornico».

Med temi resolucijami je tudi tista, ki pravi med drugim:

«Parlament obvezuje vlado, da pri mednarodnih pogajanjih poudari kot podlago polno pravico na vse Tržaško ozemlje Italije, priznano v tristranski izjavi od meseca marca 1948.»

Ko smo pred dvema dnevoma poročali, da je podpredsednik prezidija Zvezne ljudske skupščine FLRJ Moša Pijade dejal, da ne more biti nobenih izgledov na uspeh kakršnih koli pogajanj o Trstu, dokler bo Italija stala na pozicijah tristranske izjave, smo hkrati poudarili, da sta s tem italijanska vlada in parlament dokazala, da ne pomeni takšno stališče Italije nič drugega kot to, da o pogajanjih ne more biti niti govora. Dejali smo, tudi, da je zelo verjetno, da bo tudi v senatu De Gasperi zavzel takšno stališče. Kakor vidimo, se je sedaj to tudi zgodilo.

Italija torej noče pogajanj, kar pomeni, da noče niti načeti tistih vprašanj, katerih rešitev je potrebna za dobre mednarodne odnose med obema državama, odnose, ki so bistveni sestavni del mednarodnega sodelovanja in miru v Evropi in na svetu. To pa hkrati pomeni, da pada na Italijo vsa odgovornost za takšno nemiroljubno politiko in za vse njene posledice.

Kot smo že povedali, je prva posledica italijanskega stališča za nas Tržačane status, ki lahko traja še precej dolgo časa, pri čemer smo pomirili, da ta status quo ne more biti takšen, kakršen je bil doslej: ne sme biti namreč takšen, da bi vojaška in civilna oblast nadaljevala kar delo vseh zadnjih šest let, z zatiranjem slovenskega življa v coni A Tržaškega ozemlja.

Toda prav nadaljevanje tega narodnostnega zatiranja je prav posebej pri srcu zlasti De Gasperijevim tržaškim iredentistom, ki so to odkrito povedali v včerajšnjem uvodniku svojega glasila «Giornale di Trieste» takole pravijo:

«Tristranska izjava... je bolj veljavna kot kdaj koli. Vsak mesec, ki preteče, so naše karte boljše: in se bodo izboljšale še bolj.»

Pred odhodom De Gasperija je isti list pisal o tristranski izjavi kot o navadnem predvolilnem in kratkotrajnem koščku papirja ter poudaril, da je takšna realnost. Sedaj, po vrnitvi De Gasperija iz Washingtona, je zopet spremenil mnenje in pravi na drugem mestu istega uvodnika:

«Trst in Istra sta nerazdružna enota. Zato se mi borimo za popolno rešitev Tržaškega ozemlja...»

In dalje:

«...čutimo, da moramo predpostavljati status quo. In s tem predpostavljanjem, ki nas stane ogromnih žrtev in neznanega ponižanja — smo gotovi, da pomagamo našim zaveznikom, da bi izšli s stališča, ki predstavlja najtežjo nevarnost v tem vojaškem odseku, ki jih tako skrbi».

Samo okoreli imperialisti v svoji neizmerni hinavščini lahko govorijo o neizmernih žrtvah in ponižanju, da bi s tem prikrili ponižanja in žrtve, ki jih prizadevajo kot delni nosilci civilne oblasti pod zaščito vojaške uprave, ki jim omogoča zatirati del prebivalstva s pomočjo neukinjenih fašističnih zakonov. Če k temu dodamo še trditev, da je to največja usluga za zaveznike, potem je pač nesramnost dosegla višek.

Nastane vprašanje zakaj so postali iz realistov nesramneži. Pred odhodom De Gasperija v ZDA so pisali, da se je treba ravnati po Machiavellijevem nauku: «Če hočeš kaj doseči, moraš imeti predvsem vojsko!» Zdi se, da v Italiji mislijo, da jo bodo imeli, kajti v včerajšnjem uvodniku beremo:

«Visoka zavezniška poveljstva vedo tudi, da bo v kratkem imela tudi Italija svoje divizije... Če se nam ne bo mudilo, če ne bomo izgubili vero, če ne bomo sprejeli grižljaja kruha nenadne razsipnosti balkanskega diktatorja, bomo dospeli gotovo tja, kamor imamo pravico priti».

Italijanski imperialisti imajo torej sledeče namene: z revizijo mirovne pogodbe se bomo lahko oborožili in z divizijami ponovno pridobili tista «neodrešena» ozemlja, ki smo jih v zadnji svetovni vojni izgubili. Tako se glasi tržaški uradni komentar italijanskega «brezkompromisnega» stališča, do pogajanj z Jugoslavijo. To je hkrati tudi komentar včerajšnjega De Gasperijevega: «Niente compromesso...»

Zaključek komentarja predstavlja beseda: divizije. Tako kot v tistih časih, ko so divizije iz italijanskih komentarjev postale divizije v kasarnah in nato divizije v Jugoslaviji, Albaniji, Grčiji... No, nismo se jih bali takrat in se jih ne bojimo tudi sedaj, ko morajo iz uvodnih člankov in komentarjev v kasarne šele priti. Če opozarjamo nanje vso našo javnost, storimo to zgolj zaradi tega, ker je potrebno, da se pravočasno italijanskim imperialistom izbijejo iz glav tisti nameni, kakršni so imeli v preteklosti za posledico krvave žrtve in materialno škodo ki jo megalomanske glave ne bi hotele plačati, temveč rajši kujejo maščevalne načrte.

R. S.

160 delegatov in 70 novinarjev za zborovanje za mir v Zagrebu

Izjava Vladimirja Simića, predsednika Ljudske skupščine FLRJ - Delegacija delavske partije Norveške na obisku v FLRJ - General Lawton Collins odpotoval - Prvi štirje zaslišani četniški ovaduhi priznali krivdo na razpravi v Ljubljani

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 18. — Za zborovanje za mir in mednarodno sodelovanje, ki bo v Zagrebu od 23. do 26. t. m. se je doslej prijavilo 160 inozemskih delegatov, kulturnih in javnih delavcev iz: Avstrije, Belgije, Egipta, Francije, Grčije, Indije, Italije, Izraela, Norveške, Nemčije, Amerike, Švedske, Nizozemske, Švice, Velike Britanije kakor tudi predstavniki republikanske Španije in skupina predstavnikov kolonialnih narodov. Zanimivo je, da se je do zdaj prijavilo čez 70 tujih novinarjev.

«Pobudo, ki jo je podvzel nacionalni komite Jugoslavije za obrambo miru za zborovanje za mir in mednarodno sodelovanje, kaže na eno izmed osnovnih potreb sodobne mednarodne stvarnosti, ki se — kratko povedano — glasi: **«Za mir in za mednarodno sodelovanja se moramo boriti!»** — je izjavil nocoj na beograjskem radiu predsednik Zveznega sveta jugoslovanske narodne skupščine Vladimir Simič. On je izrazil prepričanje, da bo zborovanje za mir in mednarodno sodelovanje v Zagrebu predstavljalo znaten prispevek akciji za zbiranje širokih slojev vseh narodov sveta v borbi za zmago osnovnih načel, na katerih mora počivati trajni mir in mednarodno sodelovanje.

«Po izkušnjih iz dveh svetovnih vojn v življenju samo ene generacije — je nadaljeval Simič — se narodi sveta ne smejo uspavati z upi, da so ohranitev miru in mednarodne zakonitosti popolnoma zajamčeni in zagotovljeni z demokratičnimi ustanovami in osnovnimi načeli listine Združenih narodov. Te ustanove in ta načela predstavljajo konkretno možnost in realno podlago za vzpostavitev novega mednarodnega gibanja, zasnovanega na kolektivni varnosti in trajnem miru. Toda prav tako je resnica, da proklamiranje teh načel in obstoj teh demokratičnih ustanov ni samo po sebi uničilo in onemogočilo izvajanje politike sebičnih nacionalnih interesov, politike s hegemonističnimi in imperialističnimi težnjami in cilji. Nasproti težnjam širokih slojev vseh narodov sveta obstajajo vlade, ki izvajajo tako politiko in ki — če ne bodo preprečene — lahko dovedejo do tega, da bodo osnovna načela mednarodnega gibanja in demokratične ustanove, ki morajo zajamčiti mir in varnost postale mrtva črka na papirju. To je hkrati tudi razlog, da nenehno traja svetovna politična kriza, ki je nastala od samega trenutka, ko je končala druga svetovna vojna».

«Zato je mobilizacija širokih množic na svetu v borbi za mir edina in prava demokratična pot za vzpostavljanje trajnega demokratičnega miru. V tej **borbi** — je zaključil Simič svojo izjavo — **je osnovno geslo svoboda, neodvisnost in enakopravnost vseh narodov in držav, pa naj bodo oni veliki ali majhni».**

Danes je prispela na obisk v Jugoslavijo delegacija **Delavske partije Norveške** kot gost komisije za mednarodna vprašanja centralnega komiteja KPJ. Delegacijo so na letališču sprejeli: sekretar politbiroja CK KPJ Milovan Djilas, sekretar komisije za mednarodna vprašanja CK KPJ Vladimir Dedijer in ravnateljica novinarske agencije Tanjug Olga Kreačič.

General L. Collins je danes po petdnevnem bivanju v Jugoslaviji odpotoval.

Danes je v Beogradu zaključil svoje delo kongres Zveze pravoslavnih duhovnikov. Kongres je pozdravil uredbo jugoslovanske vlade o socialnem zavarovanju duhovnikov in poudaril potrebo po novi cerkveni ustavi, ki bi ustrezala novim razmeram narodno — cerkvenega življenja. S kongresa so bili poslani brzojavi maršalu Titu in zborovanju za mir, ki bo v kratkem v Zagrebu. Med drugimi je govoril na kongresu tudi episkop Dositelj kot odposlanec srbskega patriarha. V imenu vlade pa je bil na kongresu navzoč predsednik sveta za kulturo in prosveto ter znanost Rodoljub Čolakovič.

Nocoj je bilo izdano poročilo, ki je pojasnilo primer jugoslovanskega potniškega letala, ki se je dogodil včeraj. Javlja se, da gre za organizirani beg dveh pilotov, ki sta potniško letalo «Jugoslovanskega aerotransporta» na poti od Ljubljane v Beograd odpeljala v Švico in ga spustila v Zuerichu. Pilota sta bila dogovorjena z nekim tretjim pilotom, ki biva že od prej v Švici. Odstali trije člani posadke in vseh 19 potnikov pa so takoj zahtevali, da se vrnejo in so danes opoldne vsi pristali na beograjskem letališču.

V Ljubljani je bilo dopoldne nadaljevanje sodne razprave proti skupini četniških teroristov in ovaduhov. Dopoldne so zaslišali prve štiri obtožence, ki so svoje ovaduško delovanje priznali: izdajali so razne gospodarske tajnosti nekemu tujemu vohunskemu centru v Trstu. Razprava se je nocoj nadaljevala.

R. R.

DE GASPERI NESPRAVLJIV NA TRISTRANSKI IZJAVI

Predsednik italijanske vlade bi se še vedno rad pogajal na podlagi izjave, ki si je danes niti sam ni upal izrečno imenovati

(Od našega dopisnika)

RIM, 18. — Senat je danes zaključil razpravo o proračunu zunanjega ministrstva in s tem zunanjepolitično debato. Kot običajno, je bil zadnji govornik predsednik vlade De Gasperi, ki je odgovarjal na govore, ki so jih v debati imeli razni senatorji. Njegov govor je bila v veliki meri polemika s kominformističnimi senatorji glede namena atlantskega pakta, sovjetske politike, razmerja med Italijo in Ameriko in podobno.

Dvakrat ali trikrat se je De Gasperi dotaknil tudi Trsta, pri čemer je enkrat — ko je govoril o zadevi tržaških volitev — precej grešil na račun objektivne resnice. Zavračal je namreč očitke, ki so padli v senatu, da je vlada sama sprožila kampanjo v zvezi s tržaškim vprašanjem. Pred tem očitkom se je De Gasperi branil na način, ki ni ne prepričevalen, ne povsem jasen. Dejal je, da je «tržaška polemika» nastala v zvezi s predvolilno agitacijo (kampanja v italijanskim tisku se je začela že v drugi polovici junija, tržaške volitve pa bi morale biti komaj 7. oktobra), on pa da je to kampanjo ne podpihoval, temveč pomiril in sicer na dokaj salomonski način: «Posegel sem vmes, da bi pogasil požar na ta način: zakaj bi morale biti volitve prav zdaj?» In storil je vse, da so bile volitve odgodene. Če ta argument ni prepričevalen, je prav tako nejasen: kaj imajo opraviti tržaške volitve s kampanjo v italijanskem tisku? Morda je De Gasperi računal s tem, da italijanski senatorji pač ne vedo, da je bil položaj v Trstu vseskozi miren, kljub vsem poskusom razpihovanja strasti ki so prihajale od onkraj meje.

Potem je De Gasperi govoril o svojem ponesrečenem poskusu, da tržaške stranke prepriča, naj se združijo v eno samo listo (in tudi to je navedel kot dokaz za svojo «pomirjevalno» funkcijo); to da je storil v «sentimentalnem, če tako hočete, trenutku».

Če je bil ta odstavek o Trstu opravičevanje brez večjega praktičnega pomena, so tem bolj zanimive njegove besede o stališču vlade do tržaškega vprašanja.

De Gasperi je dvakrat neprikrito vztrajal pri stališču, ki ga izraža resolucija, ki je bila nedavno sprejeta v parlamentu (nekateri naivneži so takrat celo verjeli, da je parlament to resolucijo sprejel proti njegovi volji). De Gasperi je ostal vseskozi na pozicijah tristranske izjave, čeprav je ni — in to je značilno, ker nemara izdaja oceno te izjave v očeh same italijanske vlade — niti enkrat imenoval s pravim imenom, temveč je govoril o «obveznosti», o «duhu resolucije, na katere je vlada pristala v parlamentu» in podobno.

V svojem nespravljivem stališču je bil De Gasperi zelo jasen: «Nobenega kompromisa ne z naše strani, ne s strani ZDA». S tem je v kratkih besedah prikazal «stališče vlade». Vprašanje je le, kako da je stališče italijanske vlade obvezno tudi za Washington, in poleg tega, kako more biti kakršna koli rešitev tržaškega vprašanja za ZDA «kompromis». Na podlagi te trditve je De Gasperi zanikal obstoj raznih sporazumov, o katerih je zadnje čase fantaziral italijanski tisk, to je, ameriški demanti je prikrojil za potrebe svoje politike. Končno je dejal, da namerava italijanska vlada «pustiti odprta vrata za izmenjavo misli z Jugoslavijo» v duhu že omenjenih resolucij.

Navedli bi še nekaj izjav o nekaterih drugih vprašanjih pri čemer je zlasti zanimiva kaj slabo prikrita protiangleška ost v njegovih besedah o Egiptu in Iranu. O ameriških naročilih za italijansko industrijo je predsednik italijanske vlade navedel nekaj številk iz zapisnika neke skupne seje italijanskih in ameriških strokovnjakov v Washingtonu, v katerem je govora o naročilih za 150 do 200 milijonov dolarjev letno. Konkretno pa je doslej Italija dobila naročil za 6 milijonov dolarjev. O konferenci za izseljevanje v Neaplju je priznal, da ni dosegla uspeha.

Za vnete zagovornike revizije italijanske mirovne pogodbe, ki se pri tem sklicujejo na mirovno pogodbo z Japonsko in zahtevajo, naj se Italiji priznajo iste ugodnosti, pa bodo zanimive sledeče De Gasperijeve besede: «Položaj Japonske je slabši kot naš...».

Poslanska zbornica je danes začela z debato o proračunu notranjega ministrstva, kjer je pričakovati novega kominformističnega napada na nekatere zakonske predloge, ki jih je vlada pripravila: sindikalni zakon, zakon o civilni zaščiti in nekatere spremembe kazenskega zakonika.

A. P.

Angleži zasedli položaje vzdolž Sueškega prekopa

Po spopadu na mostu pri El Ferdanu, sporazum med angleškim in egiptovskim poveljstvom - General Robertson končal s posvetovanji v Londonu in se vrača na Srednji vzhod

KAIRO, 18. — V smislu besed zunanjega ministra Morrisona, ki je zatrdil: «Angleška vlada je sedaj pojasnila, da če egipčanska vlada ne more, ali pa ni pripravljena, napraviti svojo dolžnost glede obdržanja reda, ga bomo naredili mi v njenem imenu», je London danes poslal Kairu noto, obenem pa pričel uresničevati svoj v naprej pripravljeni načrt.

Ta načrt je v tem, da so angleške čete zasedle položaje ob Sueškem prekopu s tem preprečile morebitno blokado, obenem pa zavarovale promet po prekopu. Razvrstile so se ob cesti in vodovodu, ki tečeta tik ob tej važni trgovski poti. Tako so zasedle majhno pristanišče Adabiyah, 12 km južno od Sueza, kjer bodo lahko tudi izkrcevali blago, namenjeno za vojaške oddelke. Pristanišče je moderno opremljeno. V 5 minutah so zasedle Ismailijo. Letalstvo pa se je nastanilo na letališču Ballah, 11 km vzhodno od Ismailije. Prevzeli so tudi pristanišče Kantarah, 50 km južno od Port Saida ter druge važne strateške položaje. Do streljanja je prišlo, ko so prišle angleške izvidnice ob zori na most pri El Ferdanu, preko katerega pelje tudi železniška proga na Sinajski polotok. Dva egipčanska vojaka sta bila mrtva, pet pa ranjenih. Kljub temu, da se je zdelo, da bo imel ta incident resne posledice, vidimo prav v takojšnjih pogajanjih, do katerih je prišlo, da bi uredili spor, da se obe stranki trudita ohraniti mirne živce. Angleški glavni stan se je namreč takoj sporazumel z egipčanskim poveljstvom, da bodo egipčanske sile varovale most na azijski strani, angleške pa na afriški. Obenem so angleške čete ustavile dva egipčanska vojaška vlaka, ki sta hotela preko mostu. Kot vzrok so navedle, da egipčanske čete ne morejo preko ozemlja, ki je zasedeno po angleških silah.

S tem so nekako odgovorile na ukaz egipčanskih oblasti, ki so ukazale, da morajo arretirati vse Angleže, ki bi jih našli izven področja Sueškega prekopa. Zaradi incidenta pri El Ferdanu so egipčanski poveljniki policije ob Sueškem prekopu napovedali izredno stanje, ki bo v veljavi najmanj 4 dni.

Medtem pa je v Egipt odpotoval general Sir Brian Robertson, poveljnik angleških suhozemnih sil na Srednjem vzhodu. Na letališču je povedal, da bodo obdržali svoje položaje ob Sueškem prekopu, dokler ne bo sklenjen nov sporazum z egipčansko vlado. Robertson je bil te dni v Londonu kjer se je razgovarjal z visokimi vojaškimi osebnostmi. Zanimivo je, da je bil Robertson poveljnik sil v Nemčiji ob priliki sovjetske blokade Berlina. Londonski opazovalci opozarjajo na tiste dni, ko so se vsak dan izpraševali, če bodo mogle angleške čete vzdržati v Berlinu pod ruskim pritiskom. Dodajajo, da je sedanji položaj v Egiptu za Angleže na vsak način boljši.

Da bi preprečili nadaljne incidente v Ismailiji, so angleške oblasti včeraj pri Nafishi preiskale vlake. Iskale so demonstrante, ki naj bi prišli iz Kaira. To delo pa je danes zvečer nadaljevala egipčanska policija. Na tisoče demonstrantov se je hotelo namreč vkrcati na vlake na kairski postaji. Policija jim je to preprečila. Ko so morali po sili razmer oditi, so razbili v bližini kolodvora nekaj šip in poškodovali kamion.

Egipčanski listi poročajo o včerajšnjih demonstracijah v Aleksandriji, kjer so študenti zahtevali, naj vlada napove vojno Angliji. Policija je z ogromnimi silami ščitila angleški konzulat. Danes so bile demonstracije v Kairu.

Glede prepovedi demonstracij pa se je izvedelo, da je notranji minister poklical k sebi ravnatelje listov in jim govoril dve uri. Po sestanku pa so ravnatelji listov izdali poročilo, v katerem izražajo prepričanje, da so «Angleži pripravili načrt, katerega namen je izkoriščati incidente med demonstracijami in da te demonstracije škodijo politiki, ki jo je pripravila vlada».

BONN, 18. — Ameriški visoki komisar John Mac Cloy je izjavil, da bodo ameriške čete ostale v Evropi, dokler bo treba. O Eisenhowerjevi izjavi, da bodo Amerikanci zapustili Evropo v dveh letih in pol, je dejal Mac Cloy, da se mu ne zdi, da bi bilo danes mogoče določiti kakršen koli rok.

IZKORISCEVALCI MEDNARODNE NAPETOSTI

Nur gescheit, mein Junge, ob tem vremenu dobiš za tvojo piškavo marelo trikrat več, kot je vredna!

(«Pavliha»)

IZMENJAVA NOT VIŠINSKI-KIRK objavljena v Moskvi in Washingtonu

Veleposlanik ZDA v Moskvi je 5. oktobra pozval vlado ZSSR, naj se zavzame za uspeh pogajanj za premirje na Koreji - Višinski je 15. oktobra odgovoril z napadom na ameriško politiko in namignil, da je Moskva pripravljena razgovarjati se o spornih vprašanjih - Predstavnik zunanjega ministrstva ZDA Mac Dermott pravi, da gre za «propagando»

WASHINGTON, 18. — Iz dveh virov — sovjetskega in ameriškega — je svet danes izvedel za izmenjavo not med ameriškim veleposlanikom v Moskvi in sovjetskim zunanjim ministrom Višinskim. Najprej je vest razširila sovjetska agencija Tass, nekaj ur nato pa so bili na zunanjem ministrstvu v Washingtonu sklicani novinarji, katere so obvestili o vsebini verbalnih not med veleposlanikom ZDA v Moskvi, admiralom Alanom Kirkom in sovjetskim zunanjim ministrom Andrejem Višinskim.

Admiral Kirk je 5. oktobra obiskal Višinskega, da bi se od njega poslovil pred odhodom v domovino in mu obenem predložil noto svoje vlade, ki opozarja sovjetsko vlado na resnost položaja na Koreji in jo poziva naj pomaga, da pride do premirja. Ta poziv za «realistični mirovni sporazum» na Koreji so doslej držali v tajnosti, da bi ZSSR omogočili, da bi nemoteno vplivala na pogajanja v Kaesongu.

Kirk je dejal Višinskemu, da je potek pogajanj «nerazumljiv», če se pomisli na sovjetska zagotovila iz junija, ko je Gromiko sporočil, da bi Moskva rada videla vojaško premirje brez pogajanj političnega ali ozemeljskega značaja. Veleposlanik je dodal, da je poveljstvo OZN «presenečeno in razočarano» zaradi stališča nasprotne strani, ki z zahtevo, naj teče linija premirja ob 38. vzporedniku, poskuša spravljati pogajanja na politično področje. Dodal je, da poveljstvo OZN nima nobenega namena, da bi sklepalo o polititičnih vprašanjih s predstavniki «kitajskih prostovoljcev» in «severnokorejskega režima, ki ni mednarodno priznan».

Kirk je opozoril, da mora tudi ZSSR priznati, da bi neuspeh pogajanj v Kaesongu «znatno poslabšal že tako nevarni položaj in utegnil pomeniti začetek dogodkov, ki jih imata obe vladi za nezaželene». Poudaril je, da želi poveljstvo OZN iskreno skleniti premirje, in nato izrazil upanje, da bo «sovjetska vlada storila vse, da bodo severnokorejski in kitajski predstavniki sklenili realističen sporazum o premirju, ki bi zajamčil varnost vprašanj, o katerih morajo razpravljati vlade držav članic OZN».

V glavnem je Kirk dejal, da bodo ZDA presojale dejansko miroljubnost sovjetskega bloka po sledečih točkah: 1. pripravljenost Kitajcev in Severnih Korejcev, da se doseže premirje na osnovi «docela vojaških faktorjev»; 2. «primerna umestna cona, ki bi zagotovila varnost vojaških sil obeh strank; 3. «primerni» sporazumi glede nadzorstva nad izvajanjem sporazuma o premirju; 4. «zadovoljiva rešitev» vprašanja vojnih ujetnikov.

O splošnih vprašanjih odnosov med ZDA in ZSSR je Kirk dejal, da imajo varnostni ukrepi zahodnih držav «izključno obrambni značaj», in še enkrat omenil, da je le malo upanja, da bi mogla biti rešena ostala vprašanja, ki so še sporna, dokler ne bo sklenjeno premirje na Koreji.

Predstavnik zunanjega ministrstva ZDA je nato prebral odgovor Višinskega od 15. oktobra, za katerega je dejal, da je propagandističen in da ni v skladu z iskrenostjo ameriške iniciative». Višinski je razvrstil Kirkove izjave v štiri poglavja in nanje posebej odgovarjal:

1. *Korejsko vprašanje.* Višinski pravi, da bi vlada ZDA verjetno rada končala korejsko vojno, ker bi se «hotela izmazati iz vojaške pustolovščine, ki jo je tam začela». Obtožil je nato vlado ZDA, da je vedno sabotirala sporazum glede korejskega vprašanja in odbila vsa vprašanja in vse predloge, ki so stremeli za «takojšnjim prenehanjem napadalne vojne na Koreji, za umikom vseh tujih čet in za ureditvijo vsega korejskega vprašanja na miren način».

2. *Sporna mednarodna vprašanja.* Višinski je dejal, da mu je Kirk izjavil, da je bil pooblaščen od vlade ZDA, naj opozori vlado ZSSR in Stalina osebno o nujnosti izboljšanja odnosov med obema deželama. *(Tekst note, ki so ga objavili v Washingtonu, teh Kirkovih besed ne omenja).* Višinski je nato dejal, da se je sovjetska vlada vedno trudila, da doseže sporazum v vseh spornih mednarodnih vprašanjih, kot o ukrepih, ki naj olajšajo ustanovitev enotne miroljubne demokratične in neodvisne nemške države in sklenitev mirovne pogodbe z Nemčijo, mirno ureditev japonskega vprašanja, popolno prepoved atomskega orožja in mednarodno nadzorstvo nad njim, prenehanje oboroževanja in znižanja oboroženih sil, prepoved vojne propagande, sklenitev pogodbe miru itd. O tem je bilo govora na pariški konferenci namestnikov spomladi 1951.

3. *Atlantski pakt.* Višinski je dejal, da atlantski pakt, oborožitev Nemčije in Japonske, oboroževanje itd. pobija Kirkove trditve, da imajo ZDA samo obrambne namene.

4. *Odnosi med ZDA in ZSSR.* Višinski je dejal, da si je težko zamisliti, da bi sovjetsko-ameriški odnošaji mogli postati še slabši, odkar je predsednik Truman dejal, da so sporazumi z ZSSR kos papirja brez vrednosti. Končal je z besedami, da je ZSSR pripravljena proučiti z vlado ZDA vsa važna in nerešena vprašanja in razpravljati o ukrepih za izboljšanje mednarodnih odnosov.

Ko so predsednika Trumana na današnji redni tedenski tiskovni konferenci vprašali, kako je z njegovimi besedami, ki jih je citiral Višinski, je Truman odgovoril, da ostaja pri svojem: «Pogodbe, ki jih podpiše ZSSR, niso vredne niti papirja, na katerem so napisane».

Prve reakcije v Washingtonu in Londonu

LONDON, 18. — Predstavnik Foreign Officea je izjavil ob vesti o Kirkovem koraku v Moskvi, da bi bilo najbolj konstruktivno dejanje, ki bi ga mogla storiti ZSSR, da bi posredovala za konec vojne na Koreji. Predstavnik je dodal, da Anglija upa, da bo Kirkov korak «morda omogočil obnovitev pogajanj za premirje».

V. Washingtonu trenutno proučujejo odgovor Višinskega na Kirkovo noto in menijo, da ne gre za popolnoma negativen odgovor. Nekaterim se zdi, da vidijo v sovjetski izjavi dva namiga o možnosti rešitve korejskega vprašanja in za diskusijo o rešitvi ostalih nerešenih vprašanj.

Pri tem poudarjajo, da je Višinski: *prvič* zatrdil, da ZSSR ostaja pri svojih predlogih, po katerih so se začela pogajanja za premirje na Koreji, in *drugič* končal svojo izjavo z zatrdilom, da je ZSSR pripravljena skupno z ZDA proučiti vsa važna nerešena vprašanja in razpravljati o ukrepih za izboljšanje mednarodnih odnošajev.

Predstavnik zunanjega ministrstva Mac Dermott pa je označil sovjetsko noto kot za «propagando». V nekaterih vladnih krogih trdijo, da bi mogoče bilo najti kako zvezo med sovjetskim odgovorom in med washingtonsko izjavo treh zahodnih zunanjih ministrov, da je mogoče doseči mirno rešitev spornih vprašanj med Vzhodom in Zahodom in da bo bližnje zasedanje glavne skupščine OZN v Parizu nudilo najlepšo priliko za razgovore. V Washingtonu menijo, da trenutno Moskva ni zainteresirana na «zaupnih» pogajanjih, kot so bila tista, ki so rešila vprašanje blokade Berlina. Izvedenec v ruski politiki zunanjega ministrstva ZDA, Charles Bohlen, je izjavil novinarjem: «Kadar so Rusi zares zainteresirani na kakšni stvari, ne delajo z njo toliko hrupa, kot sedaj.»

PROCES O PORČINJSKIH DOGODKIH

Ozopovski komisar se hoče oprati

LUCCA, 18. — Na predlog zastopnikov civilne stranke je bil danes kot prva priča zaslišan demokrščanski poslanec Faustino Barbina, bivši ozopovski komisar. Z občudovanja vredno odločnostjo je Barbina zanikal, da bi imeli ozopovski poveljniki kakršnekoli stike s fašisti, bržkone zato, ker je bil kot komisar tudi sam prištet med komandante in bi se sedaj rad otresel neprijetnega očka. Še bolj pa je začudila prisotne kategorična izključitev zamenjave jetnikov med ozopovci in Nemci, potem ko je v dosedanjem poteku razprave že nekaj obremenilnih prič priznalo, da je v resnici prišlo do takšnih izmenjav. V nekaterih primerih so bile navedene celo številke in to od ljudi, ki so bili uvrščeni v ozopovskih formacijah in česar si ni upal tajiti niti 10. t. m. zaslišani don Moretti.

Sodeč po takšnih pristranskih izjavah, je Barbina menda le s težkim srcem govoril o akciji garibaldincev, ki so 5. februarja 1945 napadli videmsko jetnišnico in osvobodili večino jetnikov. Barbina je bil takrat tudi sam zaprt, vendar — kakor trdi — se mu ni posrečilo pobegniti, ker je bil dobro zaklenjen v drugem nadstropju kaznilnice. Nekaj dni kasneje so ga potem odgnali v Nemčijo.

Ker Barbina ni vedel povedati, koliko garibaldincev je takrat sodelovalo pri napadu na ječe, se je predsednik obrnil z vprašanjem na obtoženca Giorgio Julitto. «Bilo nas je 23», je odvrnil Julitta, «in napad smo izvedli po nalogu komandanta «Giacche».

Ni mogoče vedeti, do kam bo odvetnika Gianninija in Libotteja dovedla njuna histerična nestrpnost. Po primeru, ki se je danes pripetil v dvorani, pa je postalo vsem jasno, da jima še ni dovolj nedolžnih ljudi za rešetko in bi hotela še povečati vrsto obdolžencev. Kakor že nekajkrat pa sta se s svojo pretirano vnemo tudi tokrat samo osmešila, ker predsednik k sreči ni hotel ustreči njuni absurdni zahtevi.

Zaslišan je bil namreč ponovno mladi Giovanni Saurin, o katerem smo pisali pred dnevi, da je kot širinajstleten deček gledal kako je februarja 1945 leta nekaj garibaldincev gnalo v gozd pet ozopovcev. V preiskavi, ki jo je vodil policijski marešalo Antonio M[illegible], je Saurin baje spoznal iz predloženih mu fotografij dva garibaldinca tudi po imenu. Ta naj bi bila Carlo Marencig in Antonio Mondini. Pri zadnjem zaslišanju pa Saurin nikakor ni hotel priznati, da bi bil garibaldince prepoznal tudi po imenu. Zato je prišlo danes do soočenja z marešalom, ki je vztrajal na tem, da mu je Saurin imenoval Marencigha in Mondinija. Toda Saurin, čeprav je malo zgovoren, je dopovedal sodnikom, da je dva obraza na fotografijah res spoznal, imena pa da je izvedel od marešala.

Kljub temu sta planila Giannini in Libotte ter zahtevala, naj sodišče Saurina pridrži v zaporu in uvede proti njemu kazenski postopek zaradi lažne izjave. Zahteva pa je bila tako krivična, da si [illegible] pridružiti niti javni tožilec in tako je predsednik zaključil razpravo z zavrnitvijo nesmiselnega predloga zastopnikov civilne stranke.

Volilna kampanja v Angliji

LONDON, 18. — Podtajnik ministrstva za vojsko Woodrow Wyatt je v volilnem govoru obtožil Winstona Churchilla, da je ščuval Egipt, naj napade angleške čete ob Suezu. Churchill je namreč omenil včeraj, da je šibkost laburistične vlade v Perziji bila eden izmed vzrokov, da so egipčanske množice zgubile glavo. Vprašal se je, kako je bilo sicer mogoče pričakovati, da bi tuja vlada resno vzela Morrisonovo izjavo, da se bo Anglija trdno držala v Egiptu, ko so dali podobne izjave pred izpraznitvijo Abadana. «Noben tujec ne zaupa v tisto, kar pravi socialistična vlada», je zaključil Churchill. Wyatt mu je danes odgovoril: «Če bodo napadli angleške vojake v Egiptu, bo velik del odgovornosti padel na Churchilla».

Skozi sito in rešeto

Zgovorni molk

Že od sobote traja zasedanje Vidalijevega kominformovskega centralnega komiteja in še vedno ni v kominformovskem časopisu nobenega poročila. Kakor smo že povedali, razpravljajo tržaški kominformistični poglavarji o tem, kako bodo svojim zapeljanim pristašem odkrito povedali tisto, kar se je končno odločil povedati sam Togliatti pred rimskim parlamentom, da hočejo tudi italijanski kominformisti vse Tržaško ozemlje in še kaj za Italijo. Da ne bi pozabili, kaj je Togliatti dejal, objavljamo besedilo njegove izjave še enkrat:

«V bistvu je bila mirovna pogodba — čeprav določa ustanovitev Tržaškega ozemlja — tista pot, po kateri bi moglo celotno Tržaško ozemlje ponovno postati del Italije, če bi se bila pogodba dobesedno izvajala, s tem, da bi dali Tržaškemu ozemlju njegovo upravo in popolnoma avtonomno politično vodstvo».

Po italijansko je Togliatti dejal takole:

«In sostanza il trattato di pace, pur sancendo la costituzione del Territorio Libero, se fosse stato applicato letteralmente, dando al Territorio Libero una sua amministrazione e direzione politica completamente autonoma, era la strada per cui tutto il Territorio Libero avrebbe potuto tornare ad essere parte dell'Italia».

Tržaški kominformisti so doslej vedno zatrjevali, da niso takšnega mnenja. Sedaj pa — ko je Togliatti sam brez dvoma po predhodni natančni ocenitvi političnega položaja odkrito zahteval Tržaško ozemlje za Italijo, so tržaški kominformisti prisiljeni povedati ali so za ali proti Togliattijevemu stališču, ki so ga doslej prikrivali pod «soluzione migliore». To pa je težka stvar, kajti čim bodo prišli z odkritim pristankom na dan bodo izgubili skoro vse pristaše v Trstu.

Zato o tej zadevi, o kateri že skoro teden dni razpravlja Vidalijev CK, tako zgovorno molčijo. Hoteli bi pač napraviti tako, da bi bil volk sit in koza cela. To pa ne bo šlo, kajti volk bo verjetno sit, pri čemer pa koza ne bo mogla ostati cela.

Profesor Zmagoslav Furlančič

Tako bi morali namreč prekrstiti znamenitea leaderja italijanske republikanske stranke v Trstu in ognjevitega šovinističnega glavnega urednika pokojne «La Voce Libera», če bi bili tudi mi taki šovinisti kakršen je on, ki je v zadnji številki glasila svoje stranke «Emancipazione» napisal tisto, kar je rajniki Benito Mussolini tolikokrat dejal, da je namreč Jugoslavija «conglomerato plurinazionale che porta il nome di Jugoslavia».

V tem članku piše omenjeni stari gospod med drugim tudi sledeče:

«Če Tito — mi je dejal pred nekaj dnevi prijatelj — izjavlja, da hoče nadomestilo za svojo odpoved Trsta, zakaj mu ne ponudimo, da bi se mi v zameno odrekli Ljubljani? Končno, medtem ko Trst ni imel nikoli nobenega opravka z Jugoslavijo, to umetno in moderno zgradbo določenega števila političnih ljudi, je bila Ljubljana že združena z Italijo: čeprav po zaslugi nekega drugega diktatorja. Zakaj bo Tito odklonil darilo, ki mu ga daje z onstran groba njegov kolega? Ali pa — je nadaljeval prijatelj — prepustimo mu Abesinijo, kjer smo prelili toliko krvi in vložili toliko dela, kajti končno je Abesinija vedno malo bolj naša kot pa je njegov Trst».

Samo en nasvet Furlanijevemu prijatelju, če je že tako radodaren z ozemlji kjer so Italijani prelivali kri: predlagamo, naj bi v zameno za Trst ponudil rajši del Grčije ali Albanije ali pa celo del Ukrajine.

(Morda pa je Furlanijevega prijatelja sram omenjati tista imena, zavoljo slavnih zmag prelivalcev krvi vojteljev katerih — kot vidimo — še vedno ni pamet srečala).

TRŽAŠKI DNEVNIK

KOLEDAR
OBJAVE - MALI OGLASI

Danes petek 19. oktobra
Etbin, Stojgoj
Sonce vzide ob 6.25, zatone ob 17.14. Dolžina dneva 10.49. Luna vzide ob 19.19, zatone ob 11.25.
Jutri, sobota 20. oktobra
Peter, Raša

Pozdravljeni, dragi pionirji!

Minile so brezskrbne počitnice in njih lepote. Polni ste zdravja in novih moči, nasmejani in razigrani. Mi odrasli doživljamo z vami vred dogodivščine, o katerih se pogovarjate med seboj, ko obujate prijetne spomine na prelepe dni, ki ste jih preživeli v kolonijah, na taborjenju, ob sončni obali ali senčnih gozdovih.

Danes pa ste nam zaupali nove skrbi. Zakaj spet se je začelo delo. V torbicah nosite nove knjige, pri pouku pa boste zbirali novo znanje. O vsem tem in še o drugih važnih zadevah pionirske organizacije se bomo razgovarjali med letom. Odrasli vas bomo obiskovali in vi nas. Dajali vam bomo nasvete, skupno bomo delali načrte, ki jih boste v ak po svojih močeh izvajali, si bistrili um ter rasli v dobre, poštene ljudi.

Dragi pionirji, prepričani, da boste združeni v svoji organizaciji pristopili k delu z voljo in veseljem vam želimo v novem šolskem letu mnogo, mnogo uspehov!

Svet zveze pionirjev.

Važna konferenca razrednih sindikatov

Zveza Enotnih razrednih sindikatov sklicuje v torek 23. t. m. točno ob 20. uri v dvorani na stadionu «Prvi maj» za svoje člane in simpatizerje sindikalno konferenco, katere glavni predmet po proučitev sindikalnega položaja v Trstu ter stališče in razmerje Zveze do sindikatov raznih držav.

Poudarili bodo tudi glavne mednarodne sindikalne dogodke v zvezi s stališčem Svetovne sindikalne zveze in Mednarodne zveze svobodnih sindikatov, Trade Unions (angleški sindikati), CGT, Force Ouvrière, enotnih sindikatov v Zapadni Nemčiji in drugih sindikalnih vodstev do jugoslovanskih sindikatov in obratno.

V ladjedelnici Sv. Marka pričeli graditi petrolejsko ladjo

Včeraj so imeli v ladjedelnici «Sv. Marka» svečanost na čast novi petrolejski ladji, ki so jo pričeli tam graditi. To bo motorna cisterna, ki jo grade na račun družbe AGIP in bo imela 18.000 ton.

Vsa ceremonija je imela privaten značaj in ni na njej — končno vendarle — sodeloval noben italijanski minister.

Odhod angleškega polka

Polk «South Lancashire», ki pripada posadki angleške brigade v Trstu, bo odpotoval 22. oktobra v Sudan.

SESTANEK PRIZADETIH KMETOV NA OPČINAH

Za odvzeta zemljišča zahtevajo primerno ceno

Kmečka zveza v korist prizadetih - Tudi na Opčinah problem srenjskih zemljišč - Potreben enoten nastop za dosego boljših uspehov

V torek zvečer je bil na Opčinah sestanek kmetov, ki so jim razlastili zemljišča za gradnjo vojaških igrišč. Prisoten je bil tudi zastopnik Kmečke zveze, ki je poročal o dosedanjih posredovanjih KZ in o poteku pogajanj s predstavniki vojaških oblasti.

Kakor smo že poročali, se je KZ že pred časom zavzela za prizadete kmete in prikazala oblastem vso škodo, ki jo zaradi teh razlastitev, oziroma zasedbe, trpijo openski kmetje. Predstavniki vojaških sil so uvideli, da so dosedanje cene za najemnino — 20 do 25 stotink za kv. m. — zares prenizke. Kmetje si ne morejo pomagati. S tako vsoto ne bi mogli kupiti krme, niti kupiti drugih zemljišč. Zato je KZ predlagala, naj bi zvišali tarifo najemnine, ali pa odkupili zemljišča. S tem predlogom se strinjajo vsi prizadeti lastniki, ker nobeden več ne upa, da bo še kdaj rastla trava na dotičnih zemljiščih, saj so vse zravnali, prekopali itd. Škoda je ogromna, velik udarec openskemu kmetijstvu. Zato je dolžnost tudi kmetijskega nadzorništva v Trstu, da gre na roko kmetom in jim pomaga, da bodo dobili primerno plačilo za odvzeta zemljišča.

Zdaj se bodo začela verjetno pogajanja za določanje odkupne cene. Predstavnik Kmečke zveze je poudaril, da imajo omenjena zemljišča vedno večjo vrednost, ker jih lahko štejemo med gradbena zemljišča saj so ob glavni cesti na lepi legi in v kraju kamor se bodo širile Opčine. V bližini bo verjetno urejeno novo letališče z vsemi potrebnimi stavbami, delavnicami itd. Tu bo postal sčasoma pravi center velikih Opčin. Naravno torej, da bodo lastniki zahtevali, kakor so se izrazili na sestanku, od 800 do 1000 lir za kv. m. zemljišča, kakor je današnja tržna cena in jo imajo po zakonu pravico zahtevati.

Predstavnik KZ je izročil prisotnim katastrski preris zemljišč. Vsi so izrazili mnenje, da je nujno potreben enoten nastop. Vsak, ki bi se posamezno pogajal, bi prav gotovo malo dosegel in pokvaril ceno vsem ostalim.

Nekateri lastniki so izrazili zaskrbljenost, da ne bi pri odkupu zemljišč cepili parcel in kupili samo en del. V takem primeru si ne bi mogel prizadeti kmet nič več pomagati s preostalim zemljiščem, ker ne bi sploh imel več tja dohoda, ker bi bilo poškodovano itd. Zato so vsi sklenili, da se v pogajanjih vključi tudi ta opomba.

Na sestanku je bilo tudi govora o jusarskem zemljišču, ki je last openske srenje, a z njimi še vedno razpolaga in jih prodaja tržaška občina. To je velika površina pašnikov in gozda. Kakor po drugih občinah n. pr. v nabrežinski, je treba tudi na Opčinah imenovati vaški odbor in komisarja, ki bo upravljal v imenu vasi vaško jusarsko zemljišče. Stvar je nujna in v prihodnjih dneh se bodo tudi o tem bolj podrobno pogovorili. Kmečka zveza v Trstu, ki je uspešno pomagala v taki zadevi kmetom nabrežinske občine, bo krepko pomagala tudi openskim kmetom, da bodo sami gospodarili s svojim zemljiščem.

Narodna in študijska knjižnica

bo imela 25. oktobra t. l. ob 20.30 v Ul. Roma št. 15, II. levo na pobudo kroga tržaških Slovenk svoj prvi literarni večer.

Sodelovale bodo:
univerzitetni profesor dr. Marija Boršnik, ki bo govorila o pisateljici in urednici nekdanje «Slovenke» Marici Nadlišek - Bartolovi,
sodelavka nekdanje «Slovenke» Kristina Šuler, ki bo čitala izbor svojih pesmi,
sodelavka nekdanje «Slovenke» Marica Gregorič-Stepančič, ki bo čitala iz svojih spisov,
sodelavka nekdanje «Slovenke» Elvira Dolinar, ki bo čitala iz svojih spisov.
Iz spisov Marice Nadlišek - Bartolove bodo recitirale sledeče članice SNG:
Nada Gabrijelčič bo recitirala črtico «Moja pot»,
Zlata Rodošek bo recitirala «Sličice iz življenja»,
Lelja Rehar bo recitirala «Prevrat».

Delovanje Podpornega društva za STO

Organizira počitniške in zdravstvene kolonije, vzdržuje ambulanto v Lonjerju, nudi potrebnim materialno pomoč

Podporno društvo za STO deluje že več let, ne da bi bila širša javnost o njegovem delovanju pobliže obveščena. V bistvu nadaljuje Podporno društvo delo Rdečega križa za STO, kateremu tukajšnje oblasti niso dovolile, da tudi pravno obstaja. Ko se je Rdeči križ razpustil, oz. ko se je njegovo delovanje preneslo na jugoslovansko področje STO, se je v angloameriški coni ustanovilo Podporno društvo.

Njegovo delovanje, kakor že pove sam naslov, je strogo socialnega ter ekonomsko-zdravstvenega značaja.

Ena izmed najvažnejših nalog Podpornega društva je organiziranje počitniških in zdravstvenih kolonij, ki so vsako leto v Sloveniji. Koliko ogromnih naporov in požrtvovalnosti zahteva to delo, ve povedati samo tisti, ki direktno sodeluje v Podpornem društvu. Koliko otrok, slabotnih na pljučih je preko našega Podpornega društva dobilo zatočišče v različnih okrevališčih, kjer so si ob dobri hrani in na dobrem zraku utrdili svoje slabotno zdravje.

Neštetim posameznikom pomaga Podporno društvo pri zdravljenju v različnih sanatorijih. Mnogi posebno potrebni so dobili od Podpornega društva tako zdravstveno kakor tudi materialno pomoč.

Podporno društvo vzdržuje tudi ambulanto v Lonjerju, kamor tedensko prihaja zdravnik in nudi pomoč potrebnim. Mnogo invalidov iz narodnoosvobodilne borbe je dobilo brezplačno zdravniško in drugo pomoč.

Do nedavnega je tržaško Podporno društvo vzdrževalo tudi Dečji dom v Portorožu, kjer so dobile drugi dom sirote in otroci, katerih starši so v zelo slabem gmotnem položaju.

Da je Podporno društvo kos vsem tem velikim nalogam, se mora stalno boriti z mnogimi materialnimi težavami. Zato se tudi obrača na vse zavedne demokratične prebivalce STO, da se ga spomnijo ob najrazličnejših prilikah z različnimi darovi, bodisi v denarju, obleki ali hrani, kajti potrebe so vsak dan večje, človečanska dolžnost pa je, da v teh težkih ekonomskih prilikah po svojih možnostih podpremo najpotrebnejše.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE za Tržaško ozemlje

V SOBOTO 20. OKTOBRA 1951 ob 20. uri gostovanje na KONTOVELU
z dramo Miroslava Krleže
„GOSPODA GLEMBAJEVI"
Za mladino neprimerno.

Gledališče Verdi

Prihodnji torek bo koncert, na katerem bodo nastopili trio Trst in orkester Tržaške filharmonije pod vodstvom L. Toffola. Na sporedu so: Schubert: Simfonija št. 8 (nedovršena), Beethoven: Trojen koncert op. 56 za violino, čelo, klavir in orkester; Ghedini: «Koncert albatrosa» (nov za Trst) za violino, čelo, klavir, orkester in recitatorja.

Pri gledališki blagajni se začne jutri prodaja vstopnic za napovedani koncert.

Drugi koncert Glasbene Matice

GLASBENA MATICA V TRSTU priredi v torek 23. oktobra ob 21. uri v Avditoriju v Trstu
KONCERT
pianista ANTONA TROSTA in violinista KARLA RUPLA

Na sporedu so skladbe Beethovna, Mendelssohna, Chopina, Brahmsa, Suka, De Falle in Bravničarja.

Vabila so na razpolago v veži tiskarne, Ul. sv. Frančiška 20 (pritličje) od 11. do 13. in od 18. do 19. ure.

Člani dobijo vabila na sedežu Glasbene Matice v Ul. sv. Frančiška 22, I. od 10. do 12. ure.

DELAVCI, poslušajte danes zvečer ob 20.15 na Radio Trst-jugoslovanska cona B. Petronia: «O sporu pristaniških delavcev in o prihodnji sindikalni konferenci».

SHPZ

Seja glavnega odbora SHPZ bo v sredo 24. oktobra ob 16. uri in ne kot je bilo javljeno v torek 23. oktobra. Seja bo v novih prostorih Prosvetne zveze v Ulici Roma 15-II.

SHPZ se je preselila

Slovensko - hrvatska prosvetna zveza se je preselila iz prostorov na Korzu Garibaldi 4 v prostore v Ulici Roma 15, II.

PDT

Odhod za izlet na Učko bo v nedeljo 21. t.m. ob 6. uri zjutraj od začetka Ul. F. Severo.

Priporočamo točnost.

Izlet motociklistov

Pripravljalni odbor Motokluba v Skednju je podaljšal rok vpisovanja za izlet na Bled do danes. Vpisovanje in informacije v gostilni «Pri belem konjičku» v Skednju.

* * *

Simpatizerji Moto-kluba Trst priredijo 28. t. m. izlet v **Sežano**. Vpisovanje na ZDTV, Ulica Machiavelli 13, še danes.

Za nabrežinske izletnike

Za izletnike, ki potujejo v soboto 20. t.m. v Komen, odpelje avtobus iz Sesljana ob 6.30, iz Slivence pri «Gospodičue» v Nabrežini ob 6.40, za Nabrežince pa 6.45 s trga. Za motoriste zbirno mesto ob 7.30 pri Frnetičih.

V nedeljo odpelje Košutin avtobus iz Šempolaja ob 5.30, iz Nabrežine s trga ob 5.45. Avtobus ki pelje šempolajske pevce odpotuje ob 7. uri izpred Furlanove hiše. Nabrežinski pevci in godba se odpeljejo z avtobusom izpred kinodvorane v Nabrežini ob 8. uri. Za motoriste v nedeljo zbirno mesto pri Frnetičih ob 7. uri.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 18. oktobra se je v Trstu rodilo 5 otrok, porok je bilo 13, umrlo pa je 6 oseb.

POROČILI SO SE: poljedelec Giovanni Busechian in gospodinja Antonia Chervatin, prodajalec Giordano Fonda in šivilja Francesca Carella, kaplar amer. vojske Paul P. Mancich in gospodinja Liliana Reggente, mehanik Alberto Bevilacqua in šivilja Ana Zuban, uradnik Ferruccio Nicolini in gospodinja Emilia Gonnardi, pomorščak Mario Ravalico in dekla Paola Corrente, kočijaž Giuseppe Tomba in gospodinja Romana Albina Pulin, mehanik Savino Gallo in gospodinja Ines Madricardo, inženir dr. Enrico Gardi in uradnica Emma Milanese, ognjegasec Umberto Pacile in prodajalka Lucia Rocco, kurir Mario Peršič in uradnica Caterina Vittori, uradnik Renato Crepellaro in uradnica Carmela Fischer, mehanik Guido Bianchet in uradnica Vilma Marzi.

UMRLI SO: 83-letna Marija Brazzafoli vd. Sambo, 81-letna Maria Bacarcich vd. Nassguerra, 76-letni Alberto Paveglio, 54-letni Vittorio Pellizon, 73-letni Aristodemo Crovetto, 42-letna Maria Raguzzi por. Brucco.

Povišanje cene mesa

povzročilo padanje njegove potrošnje

Pred dnevi smo ugotovili, da so se povišale cene kurivu, sedaj pa bomo spregovorili o zvišanju cen svežemu mesu.

Moramo sicer pristaviti, da do povišanja cen mesu ni prišlo kar naenkrat, marveč, da je že več mesecev, odkar so pričeli mesarji višati cene raznim vrstam mesa. Te cene pa niso bile povsod enake. Tako je na primer znašalo povišanje v eni mesariji le nekaj lir, v drugi mesariji pa je doseglo že deset in tudi dvajset lir. Gospodinje, ki so vajene že nekaj časa pri mesu računati z visokimi številkami, se zaradi razlike nekaj lir v začetku še niso preveč razburjale, niti jih ni ta pojav zelo skrbel. Mislile so si pač, da je en mesar dražji ter da je zato temu pripisati razliko v ceni.

Ko pa so videle, da ta razlika vedno bolj narašča ter da so cene mesu že kar za precejšnjo vsoto višje, so pričele iskati globlje vzroke temu pojavu ter so opazile, da so se cene prav v vseh mesarijah zvišale ne samo za nekaj lir, temveč kar za sto in še več lir. Prišle so do zaključka, da tukaj ne gre samo za vprašanje dražjih in cenejših trgovin, temveč da gre za splošno povišanje cen mesu; obrniti se na odgovorne činitelje, bi bilo v današnjih časih, ko se vse draži, bob ob steno. Zato so se kar odločile, da bodo pač jemale manjše količine mesa, na veliko žalost seveda mesarjev samih, ki so zaradi tega prodali dnevno manjše količine mesa.

Opozorjeni od naših čitateljic, da se pozanimamo tudi za to vprašanje, smo si ogledali cenik raznih vrst mesa ter smo ugotovili, da so cene res neprimerno višje kot pred meseci. Tako stane na primer kg mesa za juho (s kostmi) od 640 do 680; kg govejega mesa brez kosti pa 880 in ponekod še celo več. Telečje meso je postalo že prava redkost na mizah neštetih tržaških družin, kar pa ni čuda, saj je cena mesu s kostmi že 800 lir za kg; če pa si hoče človek privoščiti telečje zrezke, jih mora plačati po 1600 lir za kg (pred nekaj tedni je bilo to meso še po 1400 lir za kg). Tudi svinjsko meso se je zelo podražilo, saj znaša cena kg mesa (brez kosti) že 1000 lir.

Ko smo si ogledali te visoke cene, smo se pozanimali tudi pri enem izmed mesarjev za vzroke, ki so privedli do tega povišanja. Po njegovem mnenju leži krivda povišanju cen mesu predvsem v dejstvu, da kmetje zelo neradi prodajajo živino. Letos so namreč zelo dobro založeni s krmo za živino ter jo zato prodajo le, če dobijo zanjo višjo vsoto denarja. Razen tega so se v zadnjem času povišali še razni davki, ki jih morajo mesarji plačevati, povišale so se prav tako cene veterinarskim pregledom, trošarinskim davkom, in končno tudi cene najemninam, kar vse je privedlo mesarje do sklepa, da morajo podražiti. Seveda so bili pri tem takšni mesarji, ki so cene mesu takoj povišali in drugi, ki so zato, da si obdržijo odjemalce, s povišanjem nekoliko počakali. Končno so prišli tudi poslednji do zaključka, da ne morejo obdržati nižjih cen ter so tudi sami povišali. Tako imamo danes v Trstu skoraj povsod približno iste cene.

Lahko rečemo, da je tukaj nezadovoljstvo obojestransko. Nezadovoljne so gospodinje, ki ne morejo privoščiti svoji družini zadostno količino mesne hrane, nezadovoljni pa so tudi mesarji, ki prodajo vsaj v glavnem manj mesa.

Višanje cen nekaterim življenjskim potrebščinam ne more povzročiti drugega kot to, da se podražijo tudi druge stvari in to smo mi vedno trdili. Takšen položaj bo postal lahko v kratkem neznosen in nevzdržen i za ubogo prebivalstvo i za trgovce same. S plačami, ki jih sedaj večina delavcev prejema, ne bodo mogli kupovati tako dragih stvari ter se bodo zato omejili le na najbolj nujne, kar bodo občutili tudi trgovci.

Zakaj noče vodstvo združenja „Associazione Postsanatoriale" sklicati izredne skupščine

Iz pisma enega izmed prizadetih članov tega združenja

Če zasluži zdrav brezposelni delavec vso podporo in solidarnost prebivalstva v borbi za svoje pravice in interese, potem jo zasluži še tembolj delavec, ki je moral zapustiti delovno mesto zaradi bolezni najpogosteje zaradi tuberkuloze. Takih delavcev, ki so preboleli to težko bolezen, je v Trstu ogromno; na žalost je njihov položaj zelo težak. Svojega prejšnjega dela ne morejo več opravljati, drugega bolj primernega pa ne dobijo. Tako životarijo ter se prebijajo skozi življenje, vedno v upanju, da bodo končno vendarle naleteli na razumevanje odgovornih krogov, ki bodo poskrbeli za rešitev njihovih tako perečih problemov. Vsi ti delavci so vključeni v združenju «Associazione Postsanatoriale», ki ima nalogo, boriti se za interese svojih članov. Toda kot kaže, člani tega združenja z delovanjem sedanjega vodstva niso preveč zadovoljni. Tako lahko vsaj sklepamo iz pisma, ki smo ga prejeli in katerega vsebino bomo v glavnem tudi priobčili.

V pismu, ki ga je napisal L.A., je predvsem poudarjeno, da je položaj delavcev, včlanjenih v omenjenem združenju, nadvse obupen. Delavci sami so se po svojem združenju že večkrat obrnili do odgovornih oblasti, ki pa niso pokazale posebnega razumevanja za težko stališče teh, ne še popolnoma zdravih delavcev. Toda to nerazumevanje odgovornih oblasti bi delavcev še tako ne bolelo, če bi pri vsem tem ne naleteli na nerazumevanje in premajhno skrb za svoje interese celo pri vodstvu združenja «Associazione Postsanatoriale» samem. Že večkrat so imeli člani tega namreč priliko opaziti, da se je vodstvo z veliko premajhno vnemo trudilo, da bi rešilo vprašanja v korist prizadetih delavcev. In prav temu premajhnemu interesu vodstva združenja, je po mnenju pisca pripisati veliko število neuspehov v borbi za rešitev raznih perečih vprašanj.

Ker je postal ta položaj že nevzdržen, so se člani združenja odločili, da sklicejo izredno skupščino, na kateri bi proučili vse probleme ter ukrenili vse potrebno tudi za njih rešitev. Temu predlogu se je vodstvo združenja z vso odločnostjo uprlo, izgovarjajoč se, da se hočejo «komunisti» polastiti vodstva združenja samega. Pisec poudarja, da ni bil namen nobenega izmed članov polastiti se vodstva, temveč da so hoteli na ta način ves položaj razčistiti. Zato se jim zdi ravnanje vodstva krivično in brez vsake podlage. Ob koncu poziva pisec ponovno vodstvo, da spremeni svoje dosedanje stališče ter pristane na sklicanje skupščine, ki bi pomenila v tem trenutku velik korak naprej v borbi prizadetih delavcev za njihove pravice.

V rafineriji Aquila se je vdrla streha pod nogami delavcev

Z osebnim avtom direktorja rafinerije «Aquila» so nekaj pred 17. uro pripeljali v bolnico 42-letnega Marija Suppanija iz Ul. Costalunga 234, ki je bil zaradi rane na bradi in raznih poškodb na čelu, ličnih kosteh, prstih in zaradi lažjega omotičnega stanja sprejet na opazovalnem oddelku s prognozo 10 dni in 29-letnega Giuseppeja Bernardija iz Milj, kateremu pa so nudili samo prvo pomoč in mu izprali rano na zatilniku. Oba sta izjavila, da jima je med delom na strehi neke barake v rafineriji «Aquila» nepričakovano zmanjkalo tal pod nogami in sta zletela kake 3 metre niže.

Padec 80-letne ženske

Kljub temu da je 80-letna Emilia Godina iz Ul. Capitolina 15 že predvčerajšnjim zvečer padla na stopnicah stanovanja in se resno poškodovala, se je šele včeraj pozno popoldne javila v bolnici, kjer so jo takoj sprejeli na ortopedskem oddelku s prognozo 40 dni, če seveda ne bo komplikacij. Žena si je namreč med padcem zlomila stegnenico in si poškodovala ramo.

V zadnjem trenutku preprečena nesreča

Otrok izza tanka pod tovornik

Skakanje in tekanje otrok preko cest je prav gotovo eden izmed problemov, ki bi ga morali rešiti in to v njihovo korist. Otrok ne bi smel nikoli sam na cesto, medtem ko bi za igro določili posebne prostore, kjer bi bili otroci pod stalnim nadzorstvom in ne bi nikakor izpostavljali svoja in drugih življenja. Otroci ne pazijo na promet in se zaletijo preko ceste, četudi je v bližini kako vozilo. V Rojanu se je včeraj zgodila podobna nesreča, ki se k sreči po zaslugi prisebnega šoferja ni končala za 8-letnega Gina Biaginija, stanujočega v Rojanu, tragično. Bilo je nekaj minut pred osmo, ko je po ulici vozil težak tank in istočasno tudi ameriški vojaški tovornik, katerega šofer je takoj zmanjšal hitrost, da bi dal prednost težkemu vojnemu vozilu. Prav tedaj pa je mladi Gino, ki je hotel verjetno steči v šolo, skočil mimo tanka in se znašel pred tovornikom. Šofer je imel toliko prisotnosti duha, da je hitro zavil in istočasno zavil na stran, vendar je kljub temu oplazil otroka in ga podrl na tla. Sošolci, ki so bili priča nezgode, so stekli po učiteljico 44-letno Anno Cattai, ki je otroku priskočila na pomoč v pričakovanju rešilnega avta, ki je otroka odpeljal v bolnico. Zaradi manjših poškodb so fanta pridržali na opazovalnem oddelku in upajo, da ga bo v petnajstih dneh zapustil.

Na katinarski cesti trčil motor v kolo

Šestinštiridesetletni Jože Trebec, stanujoč v Ul. della Guardia 37, je mirno vozil s svojo «Gilero 250» po Reški cesti proti Katinari in je v višini križišča z Ul. delle Campanelle prehitel avtobus. V njegovo smolo je tedaj zavozil s kolesom iz Ul. delle Campanelle na isto cesto tudi 38-letni Edvard Demarch, ki mu je nepričakovano prekrižal pot. Trčenje je bilo tako neizogibno. Motociklist kakor tudi kolesar sta zletela na tla, vendar se je samo Demarch nekoliko potolkel in ranil po obeh nogah. Z osebnim avtom, ki je tedaj privozil mimo, so Demarcha odpeljali v bolnico, kjer so mu izprali in obvezali ranjene ude, nakar so ga s 6 dnevnim dopustom odposlali domov. Kolo je utrpelo precejšnjo škodo.

Medež olja na cesti povzročil padec vozila

Dva študenta iz Palmanove in sicer 21-letni Enzo Liberali in 20-letni Renzo Turchetti sta se včeraj popoldne vozila na «Vespi» po Largo Barriera Vecchia. Nepričakovano pa je vozilo zdrsnilo in oba sta zletela na tla. Oba sta takoj vstala in ugotovila, da je madež olja na tlaku povzročil nezgodo. Medtem ko je ostal Liberali nepoškodovan, se je moral Turchetti oglasiti v bolnici, kjer so mu izprali rano na bradi. Študenta sta lahko nadaljevala pot do doma, kjer se bo moral ranjenec zdraviti kakih 7 dni.

Tatvina starega železa

Šestintridesetletni Umberto Sabini iz Rocola je včeraj javil policiji, da so mu neznani tatovi v raznih časovnih presledkih ukradli s travnika, ki je nedaleč od njegove hiše, približno 120 kg starega železa v skupni vrednosti 30.000 lir.

Kominformistični izzivač dobil klofuto

Kominformistični izzivač Ezio Zuzig je že večkrat izzival ljudi in pljuval za njimi ter si je moral le njihovi jobovski potrpežljivosti zahvaliti, da je ni doslej izkupil. Včeraj je na stopnišču v tiskarni Založništva tržaškega tiska izzival in žalil Luciana Fabiana, uslužbenca tiskarne, ko je skupno z drugimi uradniki odhajal iz poslopja. Ko mu je Zuzig preklel celo mater, je Fabian izgubil potrpljenje ter mu prisolil zaušnico. Ker ga je Zuzig prijavil je policija Fabiana začasno priprla.

Z GORIŠKEGA

SEJA OBČINSKEGA UPRAVNEGA ODBORA

Končno so pristali na gradnjo palače socialnega skrbstva na Travniku

Preden so pričeli s proučevanjem dnevnega reda, so odborniki na svoji zadnji seji sprejeli povabilo župana iz Sirmiona in sklenili, da bodo na otvoritvi spomenika vsem padlim našo občino zastopali župan in dva odbornika.

Nato so sprejeli sledeče sklepe: obnovitev najemniške pogodbe z Zvezo lovcev za občinska lovišča: nabava oblek za cestarje; prispevek sirotam, ki so na račun občine v sirotišču Sv. Jožefa za dobo, ki so jo preživele na počitniški koloniji v gorah; pogodba za odstop občinskega otroškega vrtca v Štandrežu ustanovi Italia Redenta; prispevek 250.000 lir ambulatoriju za zdravniško pomoč srednješolskim dijakom za leto 1951-52. Pred zaključkom so odborniki še enkrat natančno proučili načrt za gradnjo palače socialnega skrbstva na Travniku. Odbor je pristal na gradnjo, za katero bo socialno skrbstvo potrosilo okrog 200 milijonov lir in izrazil upanje, da bo na gradnjo pristala tudi občinska gradbena komisija.

Kot znano, je občinski odbor pred meseci zavrnil načrt socialnega skrbstva, ki predvideva gradnjo palače za svoje uslužbence na prostoru pri cerkvi, češ da je edino prostor kraj cerkve, ki daje Travniku značaj trga. Odobritev načrta je zavrnil tudi občinski svet.

Ker niso na tej seji utegnili pretresti vseh točk dnevnega red, so se odborniki zopet sestali sinoči ob 18.

Prometna nesreča

Na železniškem prehodu na Tržaški cesti, kjer na vzboklini ceste teče sedaj mrtva železniška proga, se je doslej pripetilo že mnogo nesreč. Zlasti tuji avtomobilisti, ki ne poznajo ceste in ne opazijo ob strani znaka, ki opozarja na vzboklino, nadaljujejo svojo pot po navidez ravni in lepi cesti z vso brzino. Naglo privozijo na vzboklino in zgodi se, da jim vozilo nadaljuje pot po zraku. Tako se je pred dvema letoma zgodilo znanemu tržaškemu kirurgu, ki je z avtomobilom naglo vozil proti Gorici, ker ga je tu čakala nujna operacija. Avtomobil mu je na tem nesrečnem kraju zapustil cesto in zletel na bližnje polje.

Tako se je včeraj zgodilo tudi 31-letnemu Ghio Gildu iz Sampierdarene. V svojem «Fiat 1400» sta sedela še dva potnika, ki jih je Ghio sprejel v svoje vozilo na cesti pri Gabrijah. Vozilo se je ustavilo ob obcestnem kamnu in se pri tem znatno poškodovalo. Srečno so jo odnesli vsi potniki, ki so iz na pol pomečkanega avtomobila stopili na smrt prestrašeni, toda nepoškodovani. Škodo, ki jo je utrpel avtomobil, cenijo nad 200 tisoč lir.

Seja pokrajinskega upravnega odbora

Na svoji zadnji seji 17. t. m. je pokrajinski upravni odbor pod predsedstvom podprefekta dr. Pasqualija sprejel med drugimi sledeče sklepe:

Občina Gorica: dobava kruha delovnemu centru za brezposelne — odobreno razen popravka občinskega sveta: gradnja odtočnega nabiralnika na Placuti; posojilo 9 milijonov od blagajne DDPP.

Nadalje so zavrnili priziv proti zavrnitvi trgovske obrtnice Poggija Jurija in Nanuta Ladislava iz Gorice. Sprejeli so pa priziv Gulin Angele.

Občina Tržič: izredna podpora mezdnemu delavcu Supančiču Alfredu; uveljavitev zakona o plačilu občinskih nameščencev na potovanju ali v primeru premestitve.

Občina Krmin: prispevek mestnemu odboru za sejem sv. Ivana.

Državni prispevek za prenos padlih

Uradni list št. 236 z dne 13. t. m. objavlja zakon predsednika republike z dne 22. avgusta 1951 št. 1063, ki določa rok za predložitev prošenj za državni prispevek vsem onim, ki nameravajo prenesti trupla v vojni ali osvobodilni borbi padlih svojcev na domača pokopališča.

Prošnje za prenos padlih v vojni ali osvobodilni borbi je nasloviti obrambnemu ministrstvu (Comissione generale onoranze ai caduti) in jih je čas vložiti eno leto po objavi omenjenega zakona.

Nadalje lahko obnovijo prošnjo v tej zvezi vsi oni, ki so že zaprosili za državni prispevek in ga jim je ministrstvo odobrilo in ga niso zaradi zakona z dne 17. aprila 1948 mogli uporabiti.

Planinci, vsi na jesenski izlet!

Slovensko planinsko društvo v Gorici vabi vse planinke in planince ter ljubitelje narave na izlet, ki bo v nedeljo 21. t. m. na Krminsko goro. Krminska gora nudi krasen razgled slikovitosti narave v jeseni.

Prijave sprejema Darko Suligoj - urar na Travniku. Voznina stane 150 lir. Odhod z avtobusom ob 13.30 s Travnika.

VABILO na redni občni zbor Kmečke zveze

Upravni odbor Kmečke zveze v Trstu, sklicuje redni občni zbor zveze v nedeljo dne 21. oktobra 1951 ob 9. uri dopoldne na stadionu «Prvi maj», Strada di Guardiella 7.

Dnevni red:
1. Poročilo predsednika, tajnika in blagajnika.
2. Poročilo nadzornega odbora.
3. Diskusija.
4. Razrešnica dosedanjemu odboru.
5. Volitev novega odbora.

Če občni zbor ne bo sklepčen ob prvem sklicanju, bo sklepčen uro pozneje ob vsakem številu navzočih.

Člani se lahko dajo zastopati po drugih članih, a jim morajo v tem primeru izdati pismeno pooblastilo, vendar ne sme noben pooblaščenec imeti več kot pet pooblastil.

UPRAVNI ODBOR

* * *

Tajništvo Kmečke zveze je zaprosilo več lastnikov kinodvoran v Trstu, da bi dobilo kakšno dvorano za občni zbor, toda zaman. Zato se je tajništvo obrnilo na upravo stadiona «Prvi maj», ki je dala K. Z. na razpolago dvorano pri stadionu, kjer bo v nedeljo občni zbor.

IZ ISTRSKEGA OKROŽJA

Velika skrb za invalide

V Istrskem okrožju je ljudska oblast poskrbela za invalide iz narodnoosvobodilne borbe v največji meri. Invalidnino prejema sedaj 785 invalidskih upravičencev iz NOB. Je pa še polno invalidov iz avstro-ogrske in italijanske vojske, ki niso pravočasno vložili prošenj, čeprav je bil rok za priglasitev podaljšan do 30. junija tekočega leta. Invalidska komisija je do sedaj rešila že 250 invalidskih prijav, v reševanju pa jih je še 750, to iz avstroogrske in italijanske vojske. Do konca tekočega leta bodo vse te prijave rešene in bo tako invalidska organizacija štela okoli 1790 članov.

Kakšne široke pravice imajo invalidi v Istrskem okrožju, je razvidno iz invalidnin, ki jih prejemajo. Invalid I. skupine s 100-odstotno pohabljenostjo prejema mesečno 10.000 din invalidnine in še 5000 din za tujo pomoč, invalid II. skupine s 100-odstotno pohabljenostjo prejema mesečno 10.000 din, invalid III. skupine z 90-odstotno pohabljenostjo prejema mesečno 8500 din, invalid IV. skupine z 80-odstotno pohabljenostjo prejema 7000 din mesečno, invalid V. skupine s 70-odstotno pohabljenostjo prejema 5000 din mesečno, invalid VI. skupine s 60-odstotno pohabljenostjo prejema 4000 din mesečno, invalid VII. skupine s 50-odstotno pohabljenostjo prejema 3500 din mesečno, invalid VIII. skupine s 40-odstotno pohabljenostjo prejema 2500 din mesečno, invalid IX. skupine s 30-odstotno pohabljenostjo prejema 1500 din mesečno in invalid X. skupine z 20-odstotno pohabljenostjo prejema 1000 din mesečno.

Vsi invalidi od I. do IV. skupine, ali 100 do 80-odstotni pohabljenci imajo pravico do cele invalidnine ne glede na to, ali so zaposleni in ali imajo še kakšne druge dohodke. To jim je priznano glede na njihove težke poškodbe. Invalidi od V. do X. skupine to je 70 do 20-odstotni prejemajo celo invalidnino le tedaj, če niso zaposleni, ali pa če njihov mesečni zaslužek ne dosega 6000 din, ali pa če njihovi drugi dohodki ne dosegajo letno 72.000 din. To se nanaša tudi na roditelje ali vdove, če so v službenem razmerju, ali če ne dosegajo letno 72.000 din dohodkov.

Rodbinskim invalidom pripada invalidnina 4200 din mesečno za vsakega člana. Tako prejemata oče in mati padlega borca 4900 din mesečno, ako sta upravičena do cele invalidnine, vdova pa prejme 4200 din mesečno, če ima otroke pa za vsakega še po 700 din družinskih doklad. Če je njena plača majhna, ali letni dohodki nizki, dobi za vsakega otroka posebej še 3500 din otroških doklad.

Te pravice so veljavne za vse osebne in rodbinske invalide iz NOX, avstroogrske in italijanske vojske, ki jim je priznana invalidnina.

Še en zdravnik na Koprskem

Na Koprsko bo v kratkem prišel še en zdravnik, ki bo skrbel za zdravje ljudi po vaseh. Imel bo svoje ambulante v Šmarjah, v Sv. Petru, Borštu in Marezigah. V vsaki izmed teh vasi bo vršil zdravstveno službo po en dan v tednu.

Vse te vasi niso nikoli imele zdravnika in so morali ljudje v primeru bolezni hoditi v Koper ali Izolo.

Tečaj za podeželske bolničarje

Po naših vaseh imamo več ali manj izučene ljudi, ki pomagajo ljudem v primerih nesreč in bolezni. Za te ljudi, ki so do sedaj pokazali polno požrtvovalnost in pripravljenosti pomagati bližnjemu v sili, bo organiziran tečaj, kjer se bodo še bolj izpopolnili v bolniški stroki. Ta tečaj bo v Izoli v prostorih bolničarske šole in bo trajal od 8 do 10 dni.

Uspeh tedna Rdečega križa

Teden Rdečega križa, ki je bil v Istrskem okrožju od 7. do 14. oktobra, je imel v splošnem dober uspeh. Posebno so se zavzeli za dober potek v Piranu, Izoli, Portorožu, Sv. Luciji, Semedeli in Bertokih. V Kopru samem je bilo premalo zanimanja s strani odborov množičnih organizacij. Posamezniki in razna podjetja pa so pokazali polno razumevanje in prispevali celo prostovoljne prispevke.

Rdeči križ je v tem tednu obdaroval tri najbolj potrebne matere v Kopru z opremo za dojenčke in tri v Piranu prav tako z opremo za dojenčke. Skupna vrednost oprem je 21 tisoč dinarjev.

Za Rdeči križ so v tem tednu poklonila posamezna podjetja in drugi tudi znatne vsote prostovoljnih prispevkov. Tako tovarna likerjev Corrado v Kopru 1000 din, Istrska banka 10.000 din, filmsko podjetje «GLOBUS» 5000 din, «RIBA» v Izoli 2000 din, «Agmarit» Piran 5000 din, «VINO» Koper 1000 din, avtoprevozno podjetje «ADRIA» v Kopru 3000 din, Tržaška zavarovalnica v Piranu 6000 din, Istra-Benz v Kopru 1000 din sindikalna podružnica IOLO v Kopru 2850 din Strelska družina v Kopru 7273 din in tovariš Lino Vatovani v Kopru 1000 din.

Med osnovne šole na Koprskem je bilo v tem tednu razdeljenih tudi 12 omaric za prvo pomoč v skupni vrednosti 26.400 din. Naknadno bo razdeljenih še 7 takih omaric.

Nagradni natečaj za osnutek kipa Petra Pavla Vergeria

Novoustanovljeni odbor odseka za kulturo in umetnost okrožnega ljudskega odbora s sedežem pri Združenju Italijanov za Istrsko okrožje razpisuje natečaj za spominski doprsni kip, ki bi predstavljal koprskega škofa reformatorja Petra Pavla Vergeria, ki bo potem postavljen v njegovem rojstnem mestu Kopru.

Najboljši osnutek bo odbor odkupil in poskrbel za vlitje v bronu. Avtor odkupljenega dela bo prejel ga nagrado 150.000 din.

Doprsni kip, ki bo postavljen na primeren podstavek, mora imeti eno in pol naravne velikosti.

Natečaj se razširi tudi na vso Jugoslavijo in na cono A. Natečajniki se pozivajo, da se zglasijo na sedežu imenovanega odbora do 30. decembra 1951. Seznam stroškov prevoza osnutka mora odbor prejeti najkasneje v dveh mesecih od dneva, ko je bil osnutek poslan. Odbor ne prevzame nobene odgovornosti za morebitne poškodbe za časa prevoza.

Za vsa nadaljnja pojasnila naj se interesenti obrnejo na sedež odbora — Združenje Italijanov Istrskega okrožja, Koper.

2. številka Vestnika Radia jugoslovanske cone Trsta

Izšla je druga številka Vestnika Radia jugoslovanske cone Trsta z raznovrstno vsebino. Med drugim prinaša kroniko slavnosti ob otvoritvi novega oddajnika z govorom pisatelja tovariša Franceta Bevka, članek v spomin Vladimirju Gortanu, o osvoboditvi Beograda, o tržaškem Komornem zboru, več lepih fotografij, radijske sporede in druge zanimivosti. Cena je 20 din.

Odmev avtobusne nezgode pri Strunjanu

Organi poverjeništva za notranje zadeve OLO Koper, so izvršili preiskavo v zvezi z avtobusno nesrečo, ki se je pripetila dne 16. oktobra in ugotovili, da se je nesreča pripetila po krivdi šoferja Mihelića Milana. Tehnična preiskava je ugotovila, da je bilo vozilo znamke «Mercedes-Benz» ob času nesreče v brezhibnem stanju. Šofer Mihelič Milan je bil predan sodišču.

Iz pisarne poverjeništva za notranje zadeve OLO Koper

IZPRED SODIŠČA

V odsotnosti obsojena tatica

Ne samo moški temveč tudi ženske se včasih z veseljem spravijo na tujo lastnino in se jim dejanje včasih tudi posreči, prvič zaradi spola samega in drugič zaradi ljubke zunanjosti. So sicer redki primeri, vendar se v velikem mestu, kot je naše, pripeti marsikaj.

Ena izmed takih žensk je brez dvoma 32-letna Coslovich Irma por. Cherin iz Vrdelske ulice, ki je policiji in sodišču že precej znana. Kaže pa, da ni samo našim oblastem znana, kajti tudi v Italiji jo morajo pošteno poznati, saj je trenutno v ječi v Tržiču ter bo spuščena zopet vsaj na začasno svobodo šele po 13.7. prihodnjega leta. Zaradi tega je bila na razpravi odsotna. Javni tožilec jo je obtožil dveh tatvin, in sicer, da je 20.6.1950 odšla skupno z neko žensko, verjetno s svojo sestro, v zlatarno Norme Trevisan z namenom, da bi kupila zlat obesek. Medtem ko se je prodajalka trudila in ji razkazovala razne vrste zlatnine, je Coslovicheva izrabila njeno prezaposlenost in nepazljivost ter iz nekega predala odprte železne blagajne ukradla dve zlati zapestnici v vrednosti 88.000 lir. S plenom v žepu se je Coslovicheva poslovila od prodajalke, češ da ni zadovoljna. Brez dvoma bi odnesla pete, da se ni takrat lastnica zavedla tatvine. Poklicala je obe ženski zopet v trgovino in brez ovinkov povedala svoje mnenje. Tedaj je tatica neslišno potegnila iz žepa zapestnici ter ju položila na mizo. Seveda se je stvar končala na policiji in Trevisanova je brez premišljanja pokazala na Coslovichevo kot tatico. Zmotiti se ni mogla, je potrdila Trevisan, ker je bila Coslovicheva tedaj v drugem stanju. Zaradi tega dejstva je niso zaprli. Čez sedem dni pa je zopet poskusila svojo srečo, vendar tudi tokrat ji ni uspelo. Iz trgovine Giovannija Dornija iz Ul. Mazzini je ukradla strojček za ekspresno kavo v vrednosti 6.000 lir, ga skrila in hotela oditi. Toda prodajalka je stekla za njo, in javila najbližjemu agentu upravne policije, ki je žensko aretiral. Tudi to pot se je rešila zapora zaradi svojega stanja.

Šele sedaj je sodišče hotelo razpravljati primer nepoboljšljive tatice, vendar nje ni bilo nikjer. Po dolgem iskanju so končno le dobili obvestilo, da je na varnem, to je, za rešetkami. Žensko so kljub temu obsodili na 7 mesecev zapora in na plačilo 14.000 lir globe ter jih bo morala odsedeti, čim jo bodo odpustili iz tržiške kaznilnice.

Predsednik: Zulmin; javni tožilec: Amodeo; zapisnikar: Neri; obramba: adv. Strudhoff.

IZ LJUBLJANSKE JEČE V INTERNACIJO NA USTICO

Hvala za take počitnice!

V sedanjem trenutku svobodni svet zbira vse konstruktivne sile. Oborožujemo se in nekateri bi bili, ko bi se ne. Toda mi se ne le oborožujemo. Mi zbiramo okoli sebe in pomagamo svobodnemu svetu, da se organizira v močnejše mednarodne zveze kot smo jih kdaj koli prej poznali.

Vulkanski otok Ustica, ki je 60 km oddaljen od Palerma in 70 km od zadnjega Liparskega otoka, ima že starodavno sužnjisko tradicijo. V osmem stoletju so imeli Saraceni tam svoje sužnje in svoj vojni plen, dolga leta je bil otok zatočišče morskih razbojnikov, a ko je leta 1760 Italija poslala tja svoje prve koloniste, so jih napadli Turki in odpeljali v sužnost. Že od leta 1768, ko se je na otoku uredila naselbina, so iz cele Italije pošiljali tja kaznjence in druge pregnance. Kmalu je bilo na otoku več internirancev kot svobodnih ljudi.

Iz ječ v Ljubljani so prišli na Ustico prvi Slovenci v začetku marca 1942, našli pa so tam že nad tisoč internirancev iz Metohije in Črne gore, Dalmacije in Primorja. Nad dva tisoč pa je bilo tam tudi italijanskih kriminalcev in še manjša skupina «sumljivih» tujcev raznih narodnosti, ki so jih polovili fašisti po Italiji. Zastopanih je bilo 14 narodnosti in med njimi niti Azijatov ni manjkalo. Ta velikanska množica internirancev, nekaj nad tisoč svobodnih prebivalcev naselbine, potem pa še kakih 300 agentov in karabinjerjev, nam pove, da otok, ki je dolg samo tri in pol kilometre, širok pa dva in pol kilometra, po obljudenosti ni mogel najti primere na vsem svetu.

Interniranci na Ustici so bili svobodni samo od jutra do večera, kajti zvečer so jih zaklepali v tako imenovane kamerone ali pa v zasebne hiše, a tudi čez dan je bil otok za njih ječa, kajti «limite confinati» — meja taborišča je bila zelo ozka. Kdor jo je prekoračil da bi se, recimo, med strašno vročino ohladil v morju, je bil najmanj za deset dni zaprt v taboriščnem zaporu. Temu zaporu se je reklo «fosso». V slovarju stoji: fosso — jama. Ustiški zapor je bil res prava jama grdobije in zlobe. Da se strašna nesnaga ni v njem nikdar unesla, temveč vedno gospodovala, je skrbela truma ljubljanskih kriminalcev. Ti pa so tudi vso naselbino terorizirali. V svoji objestnosti in hudobiji je segel tudi na trgu izpod pazduhe privlekel ščepec uši ter ga frknil sosedu na obleko. Na odejah in capah jim je uši kar mrgolelo in je bil snažen človek, če je moral prebivati z njimi, takoj poln uši.

Vulkanski otok je brez vode. Vodo so dovažali iz Palerma, nekdaj po dvakrat na teden, a ko so angleške bombe razbile vodovod v Palermu, so čakale množice na vodo tudi po 14 dni. Interniranci so vsak dan v dolgih vrstah ure in ure stali pred cisterno, v kateri so bile pičle zaloge vode, ki so jo pripeljali prejšnji parniki. Liter vode na dan je bila že velika redkost in človek ni vedel, kaj naj z njo stori. Rad bi se umil, ker do morja ni smel, a strašna žeja ga je prisilila, da jo je takoj vso popil. Kadar ni bilo parnika z vodo, je tudi kuhinja uporabljala morsko vodo. Zajemali so jo ob obrežju, čeprav so tam plavali mrliči iz sestreljenih letal in razbitih ladij.

Najslabša hrana, nezdrava bivališča in povsod razširjena strašna nesnaga so bili glavni vzroki vedno večje umrljivosti internirancev. Iz kameronov, iz ječe in iz ambulance so kar na lestvah in garah prinašali od lakote, nesnage in raznih bolezni umrle ljudi ter jih polagali kot drva na betonska tla male mrtvašnice. Tam so ležali mrliči, skrčeni in umazani, in dolgo čakali na pogreb, žive na njih pa so bile neštete uši. — Med pregnanci je bila razširjena čudna bolezen. Tudi krepkim mladeničem so začele otekati noge, najprej do gležnja, potem do kolen, a če je oteklina prešla na roke in glavo, je bilo življenje v največji nevarnosti. Mnogi so umrli že v nekaj dneh, drugi pa so se vlačili vsi zabuhli okrog tedne in tedne.

Ko nas zdaj Italijani opominjajo na dolžnost hvaležnosti, bi se vsi nekdanji interniranci z Ustice radi zahvalili za «počitnice». To pa ni mogoče, kajti premnogi so ostali kar tam, kjer jim je bilo «prelepo in predobro», precej pa jih je pozneje podleglo bolezni, ki so jo dobili na Ustici. —tg

Velika dela za ureditev in razširitev Tyrševe ceste, ki bo postala najlepša ljubljanska ulica.

Ljubljana dobiva novo lice

Stara gostilna "Figovec„ izginila - Predor pod Ljubljanskim gradom - Kulturno življenje - Knjige v ljubljanskih izložbah

Ko se z ljubljanske postaje s tramvajem pelješ proti pošti, moraš pri znani gostilni «Figovec» vožnjo prekiniti. Na Tyrševi cesti vse tja do pošte je namreč zelo živahno. Cesto temeljito popravljajo in urejujejo. Kjer je bila starinska gostilna «Figovec», je sedaj samo še kup ruševin, ki jih naglo odstranjujejo. Prav tako so se lotili podiranja dveh starih hiš, ki sta poleg omenjene gostilne na Tyrševi cesti tvorili vogal in ovirali promet ter kvarili estetiko Tyrševe ceste. Delo naglo napreduje in urejen je že del betonske podlage za tramvajsko progo. Vsak dan pa štejejo radovedneži opazujejo, kako s traktorji podirajo kar cele stene dveh hiš, o katerih ne bo kmalu več sledu. Na splošno pa se pritožujejo nad pomanjkanjem delovnih moči, čeprav dela vsak dan razen rednih tudi 30 do 40 prostovoljnih delavcev in se delo nadaljuje pozno v noč. Če ne bo dela oviralo vreme, računajo, da bo najkasneje do konca novembra ta del ceste urejen in asfaltiran in bo po njej zopet stekel tramvaj: Tyrševa cesta bo s tem mnogo pridobila na lepoti. Ker smo že pri cestah, naj omenimo še urejevanje in širjenje ceste v Siški, kjer bodo morali odstraniti staro samostansko cerkvico, ker dela tam cesta oster, za promet nevaren ovinek. Delo je tudi tu v polnem teku.

Pred kratkim pa je podjetje «Slovenija - ceste» začelo graditi predor pod Ljubljanskim gradom, in sicer iz Streliške ulice do Karlovške ceste na nasprotni strani. Do sedaj so izkopali že nad dvajset metrov rova.

V kratkem pa se baje pričakuje objava regulacijskega načrta Ljubljane.

V zvezi s stanjem cest je bila te dni v Ljubljani konferenca strokovnjakov. Na konferenci so ugotovili nezadovoljivo stanje in preobremenjenost cest v Sloveniji in sklenili mobilizirati vse razpoložljive sile in sredstva za boljše vzdrževanje vseh cest v Sloveniji.

Ljubljana dobiva nasplošno vedno bolj moderno lice. Na lepo tlakovani cesti Ljubljana-Ježica je začel prve dni oktobra voziti trolejbus. Vozovi so najmodernejši in vsak ima prostora za 98 potnikov. Kulturno življenje se je tudi že razgibalo v novi sezoni. Operna sezona se je začela v nedeljo 7. oktobra z Verdijevo komično opero «Falstaff». Ob tej priliki je imel primorski skladatelj Danilo Švara predavanje o tej Verdijevi operi. Velik uspeh je imela tudi opera pred kratkim umrlega skladatelja Mirka Poliča «Deseti brat», ki je doživela od svoje krstne predstave, v letošnjem februarju, že 18 predstav. V Drami pa se bo sezona v kratkem začela in se nanjo pridno pripravljajo. V ponedeljek je bil občni zbor Društva dramskih umetnikov.

Veliko je tudi zanimanje za razstavo slik baročnega slikarja Fortunata Berganta v Narodni galeriji. To je prva skupna razstava Bergantovih obnajenih del. Fortunat Bergant je najbolj samonikel od četvorice slovenskih baročnih slikarjev, h kateri spadajo še Valentin Metzinger, Franc Jelovšek in Anton Cibej. Rodil se je leta 1721 v Mekinjah pri Kamniku, umrl pa je v Ljubljani leta 1769.

Za zaključek pa naj omenim še nekatere najnovejše knjige, ki krasijo izložbe številnih ljubljanskih knjigarn: Prvi zvezek Cankarjevega «Izbranega dela», dalje Cankar «Jaz pa, bratje vem za domovino» (izbor povesti, črtic in novel); Tretji del Gregorčičevega «Zbranega dela». In končno Cermelјev prevod Neillove knjige «Nikola Tesla», ki opisuje življenje in delo velikega Jugoslovana, ki je v Ameriki vse svoje življenje posvetil in užival velik slovesa, ki pa je preživel tudi številne udarce, katerih najhujši je bil uničenje njegovega velikega laboratorija po požaru, ki so ga morda zanetili tekmeci, zato da ovirajo Teslov napredek. Prav tako, kakor je roka kominformovskega morilca hotela preprečiti, da bi drugi veliki Jugoslovan — pisatelj Louis Adamič — s svojo pisano besedo svetu prikazal svojo rodno domovino tako, kakršna v resnici je.

MILAN BOLCIC

327 milijonov za tovarno v Strnišču

Tvornica aluminija v Strnišču raste vedno hitreje. Sedaj so pričeli monterji že postavljati 100 metrov dolge rotacijske peči v posebnem oddelku, kjer bodo pražili boksit. Prav tako tudi montirajo stroje in naprave v separaciji. Že prej so pa postavili tam 20 velikih rezervoarjev, ki jih je napravila tvornica «Franc Leskošek» iz Maribora. Sedaj te rezervoar je dokončno vare. Pred kratkim pa so pričeli montirati naprave v največji jugoslovanski tvorniški dvorani — v oddelku za elektrolizo. Ta je dolga 500 metrov. V njej so že montirali prvo 25-tonsko dvigalo.

Na montaži dela 60 specializiranih monterjev pod vodstvom tujih instruktorjev. Kljub zelo velikemu delovnemu zagonu bo trajalo še najmanj eno leto, preden bodo dokončali vsa dela. Samo varitev rezervoarjev, ki imajo vsak po tisoč kubičnih metrov prostornine, računajo, da bo zahtevalo leto dni dela.

Po dosedanji brzini izvajanja del računajo, da bodo do konca leta vzidali v tovarno okoli 100 milijonov. To je za 10 odstotkov več kot so predvideli.

Prihodnje leto bodo porabili za izgradnjo tovarne 327 milijonov dinarjev, kar je največja vsota, ki so jo za ta velik objekt do sedaj porabili v enem letu.

OPERJENI POTNIKI DVAKRAT NA LETO ČEZ BRITANSKE OTOKE

Uganka preseljevanja ptic

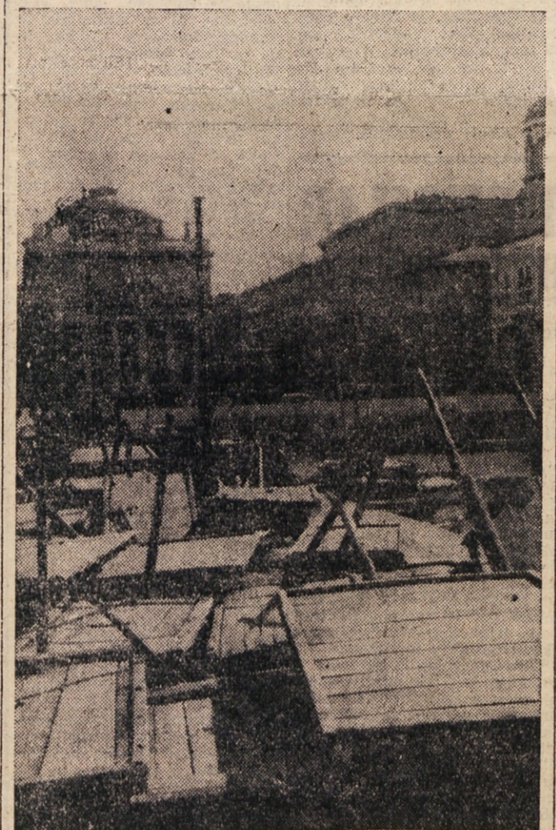
S pritiskom na električno stikalo kontrolirajo selitev ptic proti severu - Raziskovanja znanstvene odprave na Arktiki - Spolni hormoni ženejo ptice po svetu

Britanski otoki ležijo zlasti ugodno za opazovanje selitvenega pojava ptic, ker jih preletijo milijoni operjenih potnikov dvakrat na leto: prvič pomladi, ko letijo proti severu, da med arktičnim in srednjeevropskim poletjem gnezdijo, in drugič ko se vračajo proti jugu proti krajem, kjer prezimujejo.

Gotovo ste se vsi kdaj nedoločno vprašali: «Kaj pa je vzrok temu preseljevanju? In kaj žene ptice, da se odpravijo na pot? Kako lahko tak mali živeči strojček, kot je mala ptica selilka, zdrži taka dolga potovanja in kako, da pozna tako dobro pot?»

Vse to so vprašanja, ki si jih je človek postavljal, odkar se je začel vpraševati. Znano je, kako pogosto sveto pismo omenja selitev ptic; naj navedemo samo sledeči primer: «Ker je zdaj zima minila in čas velikega dežja prenehal, rastejo cvetlice na zemlji, napočil je čas pesmi in po naših krajih že slišimo glas grlice».

Šest stoletij pred n.št je pisal Anakreont stihe o selitvi ptic in o času njihovega porajanja; in naravno sta mnogo o tem pisala tudi Aristotel in kasneje Plinij.

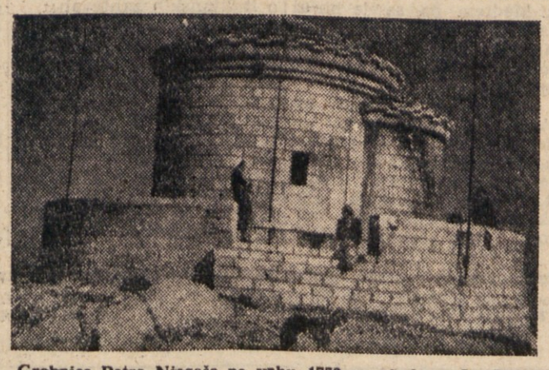
Početak.

Skozi stoletja in stoletja so modrijani in izobraženci splošno mislili, da navaja le sprememba temperature ptice, da odletijo v kraje, ki so bolj primerni za njihovo množenje in prehranjevanje. Z razvojem moderne znanosti, pa taka preprosta razlaga ni mogla dolgo držati; in tako je v začetku našega stoletja znani naravoslovec Sharpey-Schafer v časopisu «Narava» postavil teorijo, da povzroča mogoče sprememba dolžine dneva selitveno gibanje. Vsi so že takrat poznali izredno točnost začetka potovanja ptic in zdelo se je, da je edino dolgost dneva dovolj stalen pojav, ki lahko razloži to točnost. Čeprav je od leta 1824 Jenner, znan po izumu seruma proti kozam, trdil, da so določene redno se pojavljajoče spremembe v obnavljalnih organih tista stvar, ki žene ptice k preseljevanju, je temu oporekal Sharpey-Schafer, češ da so bili obnavljalni organi ptic še zelo majhni, ko so ptice dosegle svoj cilj potovanja. Pred okoli 25 leti je mladi naravoslovec William Robert iz Alberte izvršil nekaj pomembnih poizkusov, ki so postali mejnik v slovstvu o preseljevanju ptic in o časih porajanja ptic sploh. Rowan je ujel večje število ščinkovcev, jih osvetlil z določeno dodatno količino električne svetlobe in dokazal, da lahko samo s pritiskom na električno stikalo kontrolira selitev ptic proti severu. Ugotovil je, da so ptice, ki jih je obsegala dodatna svetloba, začele sredi zime peti, kazale so svatbeno težnjo in selilne namene celo do temperature 15° pod ničlo. In opazovanje je odkrilo, da so se njihovi obnavljalni organi istočasno ogromno razvili.

Medtem so fiziologi posvetili ogromno zanimanja obnavljalnim razvojem ptic. Potrebno proučevanje endokrinih žlez je bilo v polnem teku. Endokrine žleze so tiste žleze, ki se izločajo notranje naravnost v cirkularen sistem, tako da izločino nosi kri s seboj v svojem obtoku; tako te izločine ali hormoni kmalu dosežejo druge žleze ali sestavo in vplivajo na nje. Ena najvažnejših teh malih endokrinih žlez je sprednja sluzasta žleza, ki leži pri raznih živalih in tudi pri človeku tik pod možgani in nad ustnim nebom. Poskusi so pokazali, da se je takoj, ko je svetloba dosegla oko živali ali pa je njen živčni sistem dosegel drugačen dražljaj, podnet prenesel na del možgan tik nad sprednjo sluzasto žlezo in je ta žleza kaj kmalu sama začela proizvajati svojo izločino; ta izločina doseže po krvi spolne organe: ti se nato razvijejo in proizvajajo spolne hormone; in zdi se, da v tem trenutku začne ptica svoje potovanje, ki jo vodi često več tisoč km daleč.

Z določenimi pridržki se je zdela ta domneva dovolj razumna. Toda kmalu se je cela vrsta znanstvenikov uprla tej teoriji, češ da se obnavljalni organi ptic pač pomladi par stokrat razvijejo, da pa so — kakor je dokazano — še zelo drobni, ko se začne selitev. Trdili so, da nimajo torej spolni hormoni s selitvijo ničesar skupnega. Znano je bilo, da naberejo ptice selilke pred odhodom v svojem telesu izredno količino maščobe; tako so — naj mi bo dovoljeno, da pri tej točki stvari znatno poenostavim — nekateri trdili, da so te maščobne zaloge na neki način vzrok selitve, čeprav niso glede kemične sestave maščobe ničesar posebnega odkrili. Drugi so spet dokazovali, da mora biti vzrok potovanja ptic, ako ga ne povzročajo spolni hormoni, pač kje drugje in da je tista mala žleza v lobanji lahko ravno tako verjeten vzrok kot vsaka druga stvar. Tako je začela veljati sprednja sluzasta žleza, ki so jo v tolikšni meri obdelali vsaj v slovstvu, veljati kot rešitev uganke, čeprav niso vsi ri, moramo gledati pač nekaj drugega kot samo priznanje lepote. V poudarjanju «čerte božestvene blagorodne duše» sije splošni odnos do umetnosti, ki je sposobna, da dvigne človeka iz vsakdanjosti.

Ob Njegoševi smrti se vprašuje človek, koliko je videl črnogorski politik nacionalno vprašanje Trsta? Nedvomno je opazoval med delovnimi ljudmi v luki in se moral zavedati, da je osnovna tržaška

Grobnica Petra Njegoša na vrhu 1759 m visokega Lovčena.

tega pazljivo preučili. Neki naravoslovec je postavil domnevo tako imenovane «železne ure», ki da v določenem trenutku ptici znak za odhod. To misel pa je v celoti ovrgel Baker v Oxfordu, ki je trdil sledeče: «Če bi se ta «železna ura» ptice iz zadnje ledene dobe, ki se je razmnoževala pomladi, spreminjala na leto samo za neskončno majhen čas šest minut, bi se ta ptica zdaj morala razmnoževati jeseni. Danes imamo zadostne podatke o činitelju času pri bioloških odzivih, da lahko vemo, da je vsaka misel na neodvisen ritem nesmiselna.

Zdelo bi se torej, da smo spet tam, kjer smo bili. Toda v zadnjih letih je najprvo v Oxfordu in zdaj na londonskem Bartovem medicinskem kolegiju podrobno preučevanje razmnoževalnih organov ptic selilk silno napredovalo in dovedlo do raznih zanimivih izsledkov. Resne težave so bile s preskrbo študijskega materiala, toda končno smo dobili številne primerke ptic selilk v Severni Afriki v času tik pred začetkom njihove poti proti severu. Poslali smo odpravo na otok Jan Mayen v Arktiki, kjer smo dobili ptice, ki so ravnokar zaključile fazo razmnoževanja in se pripravljale na polet proti jugu. In zdaj smo ujeli ptice, ki so letele preko Anglije in Irske proti severu in ko so se vračale nazaj proti krajem, kjer prezimujejo. Največ teh primerkov so bile ptice, ki so se zaletele in razbile ob žarometih svetilnikov; dobili smo tudi primerke sivih vran iz Norfolka in vrane, ki so prišle v Skandinavijo. Organe teh ptic lahko primerjamo z enakimi stalnimi pticami, ki ostanejo celo leto na Škotskem.

S študijem kemije spolnih organov ptic v raznih stadijih selitve, pa naj so bili očitno aktivni ali navidezno neaktivni ter premajhni — in z laboratorijskimi poskusi popolnoma nove vrste smo lahko ugotovili mnogo stvari.

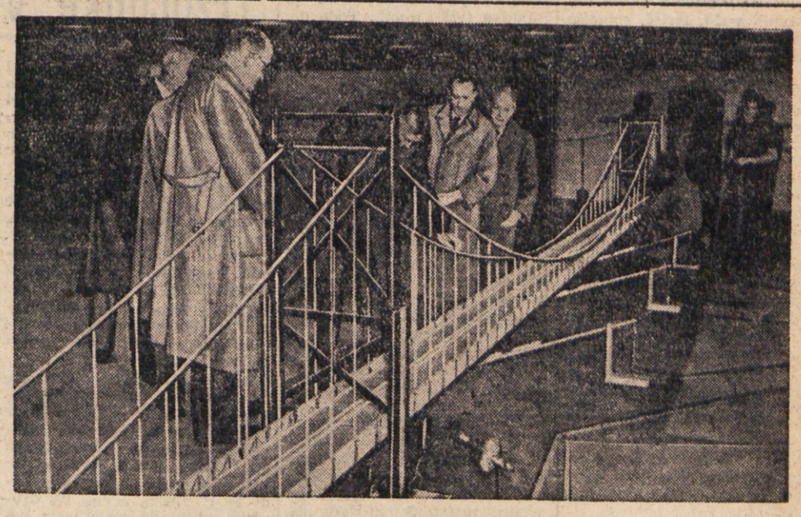
Spolno tkivo samca je sestavljeno v glavnem iz dveh delov: kanali, v katerih se proizvajajo spermiji, in med kanali vmesno tkivo, kjer se oblikuje spolni hormon. Uspelo nam je ugotoviti v organu tisti notranji ritem, katerega obstoj so v preteklosti nekateri domnevali. Po obdobju razmnoževanja se kanali, v katerih so bili spermiji, bistveno spremenijo in se v njih nabere znatna količina maščobe, ki je popolnoma svojevrstna; nima ničesar skupnega z maščobo, ki si jo ptice selilke in ptice, ki imajo zimsko spanje, nakopičijo v drugih delih telesa. Ta maščoba sčasoma izgine; medtem se je velikost novega tkiva, ki se je oblikovala v sluzasti žlezi, povečala in tkivo je začelo izločati posebno vrsto maščobe, v kateri se oblikuje spolni hormon. In zdaj pridemo do glavne točke: vse to se dogaja medtem ko je organ še izredno majhen in navidezno neaktiven; s polagoma se vršijo v tkivu važne spremembe. Nenadoma izločijo kanali zadnji delec maščobe in žleza zadobi nepričakovan stimulus. V tem trenutku se polasti ptice nemir in ptica se odpravi na pot v kraje, v katerih se plodi. Ritem se sproži in da pobudo ptici za odlet: v času, ko doseže južno Anglijo, so kanali znova aktivni in samec je tako rekoč pripravljen za ženitev. Samica je v svojem razvoju nekoliko zadaj, vendar sledi kaj kmalu.

Rowan je torej zadel v črno, čeprav ni imel dokaza, ki ga imamo zdaj. Toda vprašali se boste: dobro, toda kaj določa tisto spremembo, ki sproži mehanizem hormonske proizvodnje? Kaj povzroči proces ob določenem času vsakega leta? Ali je mogoče svetloba?

Tega sedaj še ne vemo. Vemo, da se lahko poživi razvoj spolnih organov vseh vrst živali, če jih izpostavimo svetlobi, toda ravno isti pojav lahko dosežemo z ubrizganjem bakrenega sulfata v tretji srčni prekat in to se gotovo v naravi ne dogaja. Anatomsko dokazan je obstoj notranjega ritma, ki ga mora sprožiti na en ali drug način kaka stvar v okolju. Skratka, ciklus razmnoževanja je pod neko kontrolo, tako, da žival ne odide nenadoma in bi tako lahko prišla v namembeni kraj v temi arktične zime. Vemo, da obstaja v vsaki živali notranji ritem, za kar imamo fizičen dokaz in da se v vsakem primeru, ko se ta ritem sproži sprostijo spolni hormoni, ter da ti hormoni povzročajo selitev. Kadar se ti hormoni sprostijo, se odpravi vsaka ptica na potovanje, vsaka na svoj način, točno tako kot so to delali njeni predniki skozi tisoče in tisoče let. Tiste ptice, ki so tako rekoč zgrešile, žrtve neusmiljene selekcije in naravnega izločanja, se niso obdržale in niso plodile svoje vrste dalje.

Preostaja torej še ugotoviti, kateri vzrok ali bolje skupnost vzrokov povzroča evolucijo ptic in določa, da se ciklus razmnoževanja in selitev ponavlja redno vsako leto ob istem času. Eden vzrokov je mogoče svetloba, sicer mi pa dovolite, da izjavim, da ni to, kar lahko mislim jaz, nič bolj utemeljeno, kot tisto, kar si lahko mislite vi.

A. J. M

Znanstveniki si ogledujejo model projektiranega mosta čez reko Severn v zahodni Angliji. Model so izdelali v angleškem državnem fizikalnem laboratoriju in ga preizkusili v laboratorijskem predoru, kjer se lahko preizkuša vpliv vetra. Model mesta stoji na vrtljivi plošči, tako da se lahko most izpostavi od vseh strani pritisku vetra z različno hitrostjo.

Zanimiva vsebina nove knjige „GEOGRAFSKEGA VESTNIKA"

Pred kratkim je izšla XXIII. knjiga Geografskega vestnika, časopisa za geografijo in sorodne vede, ki ga izdaja Geografsko društvo v Ljubljani. Zajetna knjiga, ki izhaja začasno namesto posameznih štirih zvezkov letno, objavlja na 272 straneh vrsto strokovnih razprav in raznih poročil.

Na uvodnem mestu je objavljen spis pokojnega Alfreda Serka Ljubljanica (Geološki in kraški opis). Kot pravi urednik tega dela, ni to posebna nova razprava, marveč poročilo, ki ga je dr. Serko izdelal za hidrotehniške namene in potrebe mesta pred svojo nenadno smrtjo. To poročilo ima svoje težišče v podrobni karakteristiki geoloških pogojev, še prav posebno pa hidrografskih pojavov in problemov v kraškem svetu Ljubljanice. Kakor delo dr. Serkova tako tudi razprava Antona Melika Pliocenska Pivka sega na tisti del slovenskega ozemlja, ki je bilo nekoč pod Italijo in zaradi tega slovenski geografi niso imeli dovolj možnosti, da bi ga podrobneje proučevali. Tudi Svetozar Ilešič je z razpravo Podolžni prodi Soče posegel v novo snov. Darko Radinja je napisal razpravo Sava na Ljubljanskem polju. V geomorfologijo in pedogeografijo nas povedeta razpravi Slave Lipoglavšek-Rakovca k paleogeografiji Julijskih Alp.

Roman Savnik je objavil za nas še zlasti zanimiv spis Solarstvo Savrinskega primorja. («Savrinsko primorje», pravi avtor, «obsega jugozahodni rob slovenskega ozemlja. Pokrajina zavzema kos tako zvane «rumene» Istre, ki se razprostira od Plominske drage ob Kvarneru preko osrčja polotoka do Tržaškega zaliva»). K tej razpravi se bomo v našem listu še povrnili.

Zgodovinar Milko Kos je napisal razpravo Starejša in mlajša naselja okoli Ljubljane; v knjigi pa sodeluje tudi prirodopisec Maks Wraber z obširnim spisom Gozdna vegetacijska slika in gozdnogojitveni problemi Prekmurja.

V zaglavju Obzornik je Svetozar Ilešič napisal nekrologa profesorjema Jožetu Kosmatinu, ki je letos na tragičen način izgubil življenje, ko ga je naraslo kraško vodovje odneslo v divje kraško podzemlje pri Pazinu, in pa še tudi mlademu Francu Kolariču, ki ga je pobrala tuberkuloza. Ilešič nadalje objavlja Nadaljevanje diskusije o fizični geografiji v Sovjetski zvezi in sestavek Stetje prebivalstva v ZDA dne 1. aprila 1950. Stane Zrimec pa piše o statistiki v okviru OZN in njenih ustanov. Svetozar Ilešič, Anton Melik, Cene Malovrh, Vladimir Kokole, Ivan Gams in Vladimir Klemenčič poročajo o raznih novih knjigah domačih in tujih avtorjev.

Skoraj vse razprave so opremljene s kartami, diagrami ali slikami; ob koncu pa je vsaki dodan povzetek v angleščini ali pa v francoščini. Vsekakor se more Geografski vestnik tudi pred zunanjim svetom dostojno predstaviti.

PREJELI SMO:

Geografski vestnik. Časopis za geografijo in sorodne vede. Izdalo Geografsko društvo v Ljubljani. Letnik XXIII. Ljubljana, 1951.

NOVI TIPI AVTOMOBILOV

Tovarna avtomobilov TAM iz Tezna pri Mariboru preizkuša nov model tovornega avtomobila opremljenega z Diesel-motorjem. Prav tako imajo v načrtu nov potniški cenen avtomobil, ki ga bodo pričeli delati za potrebe prebivalstva.

GRADNJA TOVARNE ALKOHOLA

Blizu tovarne celuloze v Prijedoru so pričeli graditi novo tovarno alkohola. Ta novi industrijski obrat bo izrabljal odpadke pri proizvodnji celuloze in bo proizvajal 11.000 hektolitrov alkohola na leto.

Petar Petrović Njegoš in Trst

OB STOLETNICI SMRTI VELIKEGA ČRNOGORSKEGA DRŽAVNIKA IN PESNIKA

(Nadaljevanje in konec)

Njegoš ni razumel samo sedanjost, ko se je Trst začel razvijati, mlado mesto med starimi zgodovinskimi naselji ob Jadranu. Pesniška vizija mu je upirala oči naprej, da ga je gledal v siju bodočnosti: «Mladi grade ... još su tvoje naprednosti duge». Rabil je vznesene besede «ves vzhičen nad čudežno sliko», «upijanjen s sladko domišljijo». Ob gospodarski funkciji Trsta podaja pesem sliko, kako je Njegoš preživljal svoj dan in v tem je zajeta njena politična stran. Bil je gost grofa Stadiona, guvernerja Trsta, znanega kasnejšega ministra. Z vsem njegovim spremstvom je obiskal zvečer tudi gledališče. Avstrijska aristokracija je napravila manj globok vtis zaradi svojega načina življenja «u Evrope luksu svijetlome». Občutku se je primeševalo pač tudi zadovoljstvo, da je čast, ki so mu jo izkazali, zadevala tudi črnogorsko ljudstvo zaradi njegovega boja s Turki. Njegoš, ki ni rad oblačil mantilje in se ni rad kazal cerkvenega dostojanstvenika, je brez oklevanja stopil v opero. V slavospevu, ki ga je napisal plesalki Flo-

plast nekaj drugega kot avstrijska aristokracija. Slovenske obraze je opazoval med grenadirji, ko je občudoval «marš njih važni i veličastveni». Je mislil na to, da čaka z vso bodočnostjo Trsta tudi to delovno ljudstvo nekoč se njegov poseben «marš važni i veličastveni» in da bo pri takem razvoju tržaškega vprašanja v bodočnosti moralo igrati svojo socialno in politično vlogo slovensko ljudstvo v Trstu in njegovem zaledju?

Na povratku se je Njegoš zopet dalje časa zadržal v Trstu. Tedaj je nastala njegova znana pesem «Filozof, astronom i poeta» z razmišljanjem o smislu poslanstva znanstvenika in pesnika. Pesem nosi pripis «U Trijestu 10. marta 1844. g.». Iz Trsta je napravil svoj prvi izlet v Benetke.

Se trikrat je Njegoš obiskal Trst. Jeseni 1846 je bil tam zaradi nakupa žita za Črno goro (Trst je predstavljal tedaj obenem z Ljubljano veliko središče žitne trgovine) in ko je to opravil, je nadaljeval pot na Dunaj, kjer je dal natisniti «Gorski vijenac», svojo najpomembnejšo pesnitev. Na povratku si je dal v beneških arhivih zbrati gradivo za «Lažnega carja Ščepana Maliga», ki ga je pisal po «Gorskem vijencu». Delo je izdal 1851. Andrija Stojković v Trstu. Proti koncu 1850 je potoval Njegoš zaradi bolezni v Italijo, — pot, ki je izredno lepo opisana v Nenadovičevih «Pismih iz Italije», — in končno v poletju 1851 skozi Trst zopet na Dunaj. To je bilo njegovo poslednje potovanje, opravljeno kratko pred smrtjo.

Ves pregled Njegoševih neposrednih zvez s tujino kaže, da je stal Trst kot prag njegovih in črnogorskih potovanj v svet. Njegoš ga je vzljubil, ker je imel tam svoje najbližje zunanje prijatelje, pri katerih je našel pomoč za svoje veliko prosvetiteljsko in politično delo za Črno goro, vpletel pa je Trst kot listič tudi v njegovo književno ustvarjanje. Črnogorski pesnik je predvsem zato tako globoko dojel njegov pomen, ker se njegovo življenje ni omejevalo na književnost, marveč mu je politični položaj odpiral področja, ki so segala široko v evropske razglede. S svojo pesnitvijo Trstu nam je zapustil kulturno-zgodovinski in umetniški dokument, kot ga v njegovi in kasnejši dobi ni napisal slovenski pesnik o našem obmorskem mestu.

FRAN PETRE

ZADNJA POROČILA

PRIMORSKI DNEVNIK

19. OKTOBRA 1951

VREME

Medtem ko je nad Sredozemljem še vedno nizek zračni tlak s središčem nad Tunisom, je naše področje pod vplivom visokega zračnega pritiska s središčem nad severno-vzhodno Poljsko. Za danes še vedno lepo vreme z delnimi pooblačitvami. V Trstu je bila včeraj najnižja temperatura 10.4; najvišja pa 16.5.

RADIO

Opozarjamo vas na naslednje oddaje: **Jug. cona Trsta:** 13.45: Na saksofon igra Srečko Dražil; 18.00: Čajkovski: Iz baletne suite «Hrestač». — **Slovenija:** 16.20: Paganini: Koncert za violino in orkester v D-duru; 21.20: Koncert profesorjev akademije za glasbo v korist kulturnega doma v Trstu. — **Trst II.:** 12.10: Dve miniaturi Rimski Korsakova; 20.45: Vesela glasba.

Uradno poročilo o škodi na Siciliji in Sardiniji

RIM, 18. — Ministrstvo za javna dela je javilo, da še vedno dobiva vesti o težkih poplavah na Siciliji, Sardiniji in Kalabriji. Na Siciliji je velika škoda in sicer ne samo v Katanji in Messini, temveč tudi v Noto, kjer je voda odnesla železniške in cestne mostove ter porušila hiše. Iz Sardinije imajo za enkrat še pomanjkljiva poročila, ker so prometne zveze prekinjene. Za sedaj so ugotovili, da se je porušilo 150 hiš, vendar pričakujejo, da bo končno število še znatno višje. Na Sardiniji ni bilo človeških žrtev, vendar bodo mogli tudi o tem dati dokončne vesti, ko bodo vzpostavili sedaj prekinjene zveze. Prav tako poročajo o veliki škodi s Kalabrije.

Poročilo pravi, da je bil minister Aldisio vso noč v stiku z opustošenimi področji in je obvestil zakladnega ministra, da nakaže za pomoč Siciliji, Sardiniji in Kalabriji, potrebne vsote.

Minister Aldisio in podtajnik Camangi se bosta podala v soboto na Sicilijo in Sardinijo ter se osebno prepričala o ukrepih, ki jih je treba podvzeti za izboljšanje položaja tamkajšnjega ljudstva.

Pozno ponoči je isto ministrstvo javilo, da dež še vedno pada v Kalabriji. V pokrajini Catanzaro je velika škoda v vasi Badolato, kjer je voda porušila most in je kraj odrezan od sveta. Isto je tudi z krajem Satriano, kjer so pa plazovi zasuli cesto. V pokrajini Reggio Calabria so najbolj opustošene občine Caulonia, Casaforio, Montebello Jonico, Gioiosa Marina, Taurianova, Melicucco, Bruzzano, Zeffiro, Palizzi in Bova Superiore. V zadnjih treh občinah so vodovodi popolnoma porušeni.

Iz Sardinije javljajo, da so se porušili še trije mostovi. V Enna na Siciliji pa so se porušile številne hiše.

Generala Collinsa je v Beogradu sprejel tudi maršal Tito. Na naši sliki so z leve proti desni: pomočnik zunanjega ministra Mates, maršal Tito, general Collins in poslanik Allen.

V PETEK GLASOVANJE o nafti pred Varnostnim svetom

Perzijski ministrski predsednik najbrž ne bo prisoten - Fatemi pravi, da je imel danes zadnjo tiskovno konferenco pred odhodom domov - V torek ali sredo bodo Perzijci obiskali Trumana

NEW YORK, 18. (Reuter). — Danes zvečer se je zvedelo, da se je jugoslovanska delegacija odločila umakniti svojo podporo pri resoluciji, ki jo je predložila Anglija pri Varnostnem svetu glede anglo-iranskega spora. V krogih OZN podčrtujejo, da je mogoče imeti resolucijo, ki sedaj ne bo mogla dobiti potrebnih sedem glasov za odbito.

FLUSHING MEADOWS, 18. — Varnostni svet bo v petek glasoval o vprašanju perzijske nafte. Včerajšnjo večerno sejo je Mossadegh zapustil, ne da bi čakal na glasovanje, za katerega so mislili, da bo že včeraj. Izjavil je, da mora odpotovati v Teheran, kjer je potrebna njegova prisotnost. Vsaka odločitev Varnostnega sveta bi pomenila vmešavanje v notranje zadeve Perzije. Obenem pa je Mossadegh izrekel upanje, da bodo pri glasovanju «vodila Varnostni svet resnična čustva do majhnih držav v svetu».

Hussein Fatemi je danes izjavil novinarjem, da jih je zadnjič sklical na tiskovno konferenco, obenem pa je poudaril stališče njegove vlade, ki ne razume angleškega stališča. «Položaj nacionalizirane industrije v Iranu ne bi smel biti predmet razprav s tujo vlado». V odgovoru nekemu novinarju, je izrekel mnenje, da rezultat angleških volitev ne bo vplival na stališče perzijske vlade.

Glede stališča sovjetskega predstavnika, ki je pred Varnostnim svetom, podprl Iran, je Fatemi dejal: «Ni prvič, da sovjetska delegacija izkorišča napake, ki so jih napravili angleški predstavniki». Obenem je javil, da v Perziji ustanavljajo posebno komisijo z nalogo, da prouči lastna sredstva, na podlagi katerih bi znova spravili v pogon petrolejsko industrijo, zlasti v primeru, če bi se pogajanja z Anglijo ne nadaljevala.

Obenem je javil, da Mossadegh ne bo več prišel pred Varnostni svet in bo verjetno v torek ali sredo odpotoval v Washington. Še prej pa se bo ustavil v Filadelfiji, kjer bo govoril po radiu.

Uradni ameriški krogi so javili, da še niso določili datuma obiska Mossadegha v Beli hiši in na ministrstvu za zun. zadeve. Dobro obveščeni predstavniki so prepričani, da bo predsednik Truman prepričeval Mossadegha o potrebi, da sprejmeta Iran in Anglija, kompromis in končata s svojimi nasprotovanji.

Predstavniki OZN predložili kompromis

Okrog Kesonga in Munsana naj bi bilo varnostno področje treh milj - Nova kršitev nevtralnega področja pri Pan Mun Jomu? - "Najbolj dramatična operacija„ na Koreji

KOREJSKO BOJIŠČE, 18. — Zavezniški zvezni častniki so danes dali nekaj kompromisnih predlogov glede razširitve varnostnega področja okrog sedežev obeh delegacij za premirje. Med današnjim zasedanjem v Pan Mun Jomu, so namreč predlagali, da bi na področju v krogu treh milj okrog Kesonga in Munsana ne bi smelo priti do nobenega napada. Kot znano sta obe stranki že sporazumni glede nevtralnega področja 1000 m, ki bi ščitilo sedež konference v Pan Mun Jomu.

Po današnjem zasedanju je zavezniški zvezni častnik polkovnik Andrew Kinnley izjavil: «Menim, da moremo odslej naprej optimistično gledati na položaj». Kljub temu pa je dodal, da so številna vprašanja še nerešena.

Severni delegati so se vrnili v Kesong, da predajo današnje predloge zavezniških častnikov. V Tokiu so prepričani, da jih bodo sprejeli. Jutri bo 9. sestanek.

Istočasno je radio Peking znova obtožil zaveznike, da so kršili nevtralno področje pri Pan Mun Jomu. O tej kršitvi je sporočil radiu Alan Winnington, dopisnik londonskega kominformističnega «Dayli Workerja». Dve letali ameriške mornarice, naj bi prileteli v torek v Pan Mun Jom, 10 minut potem, ko so se zvezni častniki šestič sestali. Leteli naj bi 1500 m visoko.

Na korejskem bojišču se nadaljuje napredovanje proti Kumsongu, od katerega so zavezniki oddaljeni še 5 km. Severnozahodno od Jončona pa so ameriški oddelki zasedli neko strateško važno višino.

V zaledju so imeli zanimivo operacijo, ki ni bila nevarna samo za ranjenca, temveč tudi za zdravnika. Ta je moral namreč izvleči iz rane nekega vojaka izstrelek, ki ni eksplodiral. Pri operaciji so bili prisotni tudi iskalci min, ki so dali zdravniku tehnične nasvete. Vojak Arthur Barre, doma iz San Francisca, je imel v rami protitankovski izstrelek kal. 20 mm. Strokovnjaki so izjavili, da bi izstrelek brez drugega eksplodiral, če bi zadel v kost. Operacija se je posrečila. Zdravniki so izjavili, da je bila to «najbolj dramatična operacija», kar so jih doživeli na Koreji.

Mac Mahon zahteva razširitev načrta za atomsko silo

WASHINGTON, 18. — Ameriška parlamentarna mešana komisija za atomsko silo je soglasno odobrila resolucijo, s katero zahteva razširitev ameriškega načrta za atomsko orožje. Resolucijo je predložil demokratski senator Mac Mahon, predsednik te komisije. Ta je zahteval, da civilna komisija za atomsko silo in ministrstvo za obrambo sporočita parlamentarni komisiji naslednje podatke do januarja meseca: 1. Ocenitev potrebnih stroškov, ki bi jih imeli z razširitvijo atomske oborožitve; 2. Število in tipe novih naprav, ki so potrebne; 3. Popolno prednost glede surovin in delovne sile; 4. Posledice, ki bi jih imela ta povečana oborožitev na druge obrambne načrte in državno gospodarstvo; 5. Mnenje komisije za atomsko silo in ministra za obrambo glede podrobnega atomskega načrta ,ki ga je treba uresničiti.

Glede prvih atomskih manevrov v ameriški zgodovini, se zdi, da so jih za sedaj odložili. Ne vedo, če so to naredili zaradi slabih vremenskih prilik, ali pa ker niso mogli zgraditi v pravem času potrebna opazovališča.

* * *

KOPENHAGEN, 18. — Danska spodnja zbornica je danes s 118 glasovi proti 22, odobrila odločitev, da bi povabili Grčijo in Turčijo v atlantski pakt. S tem je dobila stranka konservativno - liberalna stranka zaupnico glede tega vprašanja.

„Diplomatsko zastopstvo„

DUNAJ, 18. — Avstrijski notranji minister Ferdinand Graf je danes zahteval odobritev, da bi pregledal madžarsko poslaništvo na Dunaju in ugotovil, če je v poslopju vohunski center, kjer naj bi tudi zasliševali madžarske begunce ugrabljene v Avstriji.

Avstrijska policija je namreč izvedela od nekega madžarskega zidarja, ki je zbežal v zahodno Avstrijo, še prej pa je delal na poslaništvu, da so v poslopju celice za zasliševanje in fotografski laboratoriji.

STALIŠČE NEHRUJA DO SVETOVNIH VPRAŠANJ

Predlagal je reorganizacijo OZN - Osvobodilne sile v Aziji je treba usmeriti v pravo smer

NOVI DELHI, 18. — Na 57. konferenci indijske kongresne stranke je predsednik Nehru predlagal reorganizacijo OZN na nove osnove, da bi dobila znova značaj univerzalnosti, ki ga je počasi zgubljala v zadnjih letih. S tem bi OZN prišla bolj v stik z realnostjo.

Ko je govoril o zunanji politiki in je izjavil, da so besede, češ «da je Indija nevtralna in pasivna, popolnoma netočne. Mi smo dovolj ponižni in vemo, da ne moremo storiti mnogo za spremenitev sveta. Vendar imamo določeno in pozitivno stališče glede svetovnih vprašanj in bi se odrekli samim sebi, če bi se odrekli njim. Vsako nadzorstvo ene države nad drugo, ne glede na to, kako ga imenujejo je slabost, ki predstavlja nevarnost za mir».

Glede Kašmirja je izjavil naslednje: «Mi smo za sporazum glede plebiscita v Kašmirju ne samo zato, ker smo predlagali, temveč tudi ker smo gotovi na uspeh. Ta plebiscit pa bo moral biti pošten. Njegova izvedba ne bi smela biti v pogojih, ki bi mogli opogumiti ali opravičiti napad».

Glede odnosov Indije s Pakistanom je zatrdil: «Pozdraviti moramo rane, ki so se odprle v naših odnosih s Pakistanom in so ostale v kritičnem položaju že štiri leta. Ne more biti ničesar škodljivejšega od vojne. Vsaka razumna oseba v Pakistanu in v Indiji je o tem prepričana. Naš cilj ni samo mirna rešitev spora s Pakistanom, temveč razvoj prijateljskih odnosov s to državo».

Glede razvoja, do katerega je prišlo v Aziji po drugi svetovni vojni je zatrdil, da Azija pričakuje socialne in gospodarske spremembe v upanju na izboljšanje ter dodal: «Osvobodilne sile so na delu povsod in če ne bodo našle ugodnih možnosti za razvoj, se bodo obrnile v slabo smer. Te sile predstavljajo težnje milijonov mož. Tlačiti jih, ali ščititi pretirane sisteme, ali pa nasprotne reakcionarne sile, bi pomenilo iti proti toku zgodovine».

Bombe na ladjo na Severnem morju

BELFAST, 18. — Poveljnik angleške trgovske ladje «Berylstone», ki je pripeljala iz Arhangelska tovor ruskega lesa, je javil admiraliteti, da so 14. septembra bombardirala njegovo ladjo letala, bi so bila najbrž ruska. Prva bomba je padla pred ladjo. On je dal takoj ustaviti stroje. Druga je padla za ladjo in poveljnik je dal izstreliti rakete. Tretja bomba je padla 100 m stran od ladje in jo poškodovala.

Poveljnik ladje Leslie Gow je povedal, da mu oblasti v Arhangelsku niso znale odgovoriti, ko je zahteval pojasnila. «Berylstone» je sedaj v popravilu v Belfastu.

Ljubezen na daleč in posledice

LONDON, 18. — Angleška vlada je zahtevala od sovjetskih oblasti, da izpuste gospo Iraido Ricketts, Rusinjo po rodu, ženo angleškega funkcionarja na poslaništvu v Moskvi.

Gospa Ricketts je bila ena izmed mladih ruskih nevest, kateri niso dovolili, da bi šla z možem v Anglijo. Ugrabili naj bi jo, ko se je peljala z avtotaksijem iz gledališča «Bolšoj».

Kakor pa poroča dopisnik AFP, mu je gospa Ricketts, povedala, da je na domu svoje matere, ki je bolna.

Ona ni videla svojega moža že štiri leta. Ta je dobil od nje že več kot sto pisem z vročo željo, da bi mogla priti za njim.

PARIZ, 18. — Podtajnik na francoskem zunanjem ministrstvu Maurice Schuman je odpotoval v Rio de Janeiro, kjer bo predsedoval konferenci francoskih diplomatskih zastopnikov v Latinski Ameriki.

OSLO, 18. — Organizacija norveških državnih uradnikov je zahtevala od vlade, da prilagodi plače dvigu cen.

KINO

V TRSTU

Rossetti. 16.30: «Noč brez zvezd», D. Farrar, N. Gray.
Excelsior. 16.30: «Eva proti Evi», B. Davis, G. Sanders.
Nazionale. 16.30: «Meje sovraštva», H. Lamarr, R. Milland.
Fenice. 16.30: «Rapsodija v plavem», R. Alda, J. Leslie.
Filodrammatico. 16.30: «Ljubezen me uničuje», W. Chiari L. Bosè.
Arcobaleno. 14.30: «Furije», W. Coray, B. Stanwyck.
Astra Rojan. 17.00: «Winchester», J. Stewart, Winters.
Alabarda. 16.00: «Saga o Forsitih», G. Garson, E. Flynn.
Armonia. 15.30: «Veliki ljubimec», B. Hope.
Aurora. 15.00: Otvoritvena predstava: «Proces Mary Dugan», R. Young, L. Day.
Garibaldi. 15.00: «Le še dve uri», E. O'Brien, P. Britton.
Ideale. 16.00: «Glavni nadzornik», Danny Kaye.
Impero. 15.15: «Seviljski meč», D. G. Tenorio, Annabella.
Italia. 16.00: «Harvey», J. Stewart, J. Hull.
Kino ob morju. 16.00: «Sem nedolžen», S. Sidney, H. Fonda.
Moderno. 16.00: «Velika muka», John Wayne.
Savona. 15.30: «Trije mušketirji», L. Turner, J. Allyson.
Viale. 16.00: «Dve zastavi na Zapadu», J. Cotten, L. Darnell.
Vittorio Veneto. 16.00: «Okameneli gozd», L. Horward, B. Davis.
Azzurro. 16.00: «Koreja v plamenih», G. Edwards, E. Brodie.
Belvedere. 16.00: «Konjeniki severozahoda», J. Wayne, J. Dru.
Marconi. 15.30: «Lepi plen», Y. De Carlo.
Massimo. 16.00: «Dvoličen svet», E. O'Brien, J. Dru.
Novo Cine. 16.00: «Stari S. Francisco», J. Payne, J. Oakie.
Odeon. 16.00: «Zgodba o črnoglavki», M. Berti, C. Gora.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

PETEK, 19. oktobra 1951.

Poročila ob 7.00, 13.30, 19.30, 23.05. 7.15 Jutranja glasba. 13.45 Na saksofon igra Srečko Dražil. 14.00 Igrajo znani orkestri. 14.30 Od včeraj do danes. 14.35 Za vsakogar nekaj. 18.00 Čajkovski: Iz baletne suite «Hrestač». 18.15 Radijski vedež: Koliko časa je še usojeno človeštvu? 18.20 Veseli ritmi. 18.45 Poročila v hrvaščini. 19.10 Solistična glasba. 23.10 Glasba za lahko noč.

SLOVENIJA

12.00 J. S. Bach: Uvertura k suiti št. 2 v h-molu. 12.40 Zabavna glasba. 13.00 Zanimivosti iz znanosti in tehnike, vmes vedri glasbeni spored. 14.00 Za vsakogar nekaj v glasbi. 15.10 Zabavna glasba. 15.30 Želeli ste — poslušajte! 16.20 Nicolo Paganini: Koncert za violino in orkester v D-duru. 17.10 Igra Kmečki trio. 17.50 Skladbe za ksilofon in Maro. 18.10 Za pionirje: Nekaj o beograjskih pionirjih danes. 18.30 Moški zbor SKUD «France Prešeren» iz Kranja poje narodne pesmi. 19.15 Baletna glasba. 19.40 Zabavna glasba. 21.00 «Svet v satiri in humorju» — Jakob Alešovec: Ljubljanske slike. 21.20 Koncert profesorjev akademije za glasbo v korist kulturnega doma v Trstu. 22.15 Nočni koncert skladb, ki jih radi poslušate.

TRST II.

7.30 Jutranja glasba. 11.30 Za vsakega nekaj. 12.00 Sodobna glasba. 12.10 Dve miniaturi Rimski Korsakova. 12.29 Bach: Dvojni koncert v d-molu. 13.00 Glasba po željah. 17.30 Plesna glasba. 18.00 Glas Amerike. 18.15 Paganini: Koncert št. 1. za violino in orkester. 18.43 Zabavna glasba. 19.15 Dvořák: Komorna glasba. 19.30 Jugoslovanski plesi. 20.00 Čajkovski: Romeo in Julija. 20.20 Beethoven: Romanca št. 2. 20.45 Vesela glasba. 21.00 Slovenski moški zbori in kvarteti. 21.20 Glasbena medigra; nato lahka glasba. 22.30 Pestra operetna glasba. 23.00 Večerni ples. 23.35 Polnočna glasba.

TRST I.

7.45 Jutranja glasba. 8.15 Glas Amerike. 11.30 Orkester pesmi. 12.00 Planinske pesmi. 12.20 Stare pesmi. 13.25 Tu in tam po svetu. 14.10 Sergio Boschetti pri klavirju. 14.30 Kompleks Esperia. 17.30 Spored BBC. 18.30 Plesna glasba. 19.00 Glas Amerike. 19.15 Iz oper iz leta 900. 21.03 Simfonični koncert. 22.30 Orkester modernih ritmov. 23.20 Plesna glasba.

ŠPORTNI DNEVNIK

Pomenki z očetom slovenskega športa

O preteklih in bodočih dogodkih

Dobrega pol stoletja je minilo od tistih dni, ko se je pojavil v Kranju prvi ljubitelj nogometne žoge. Dopoldne je posedal v gimnaziji, menda v peti šoli, popoldne pa ste ga videli pri kokrškem mostu, kako je brcal žogo zdaj visoko, zdaj daleč in dirjal za njo. Pri kokrškem mostu pred pol stoletja še ni bilo hiš. Zelen travnik — priložnosti dovolj za moderno igro, o kateri so pripovedovali ljudje, ki so prihajali iz Prage in Dunaja.

Naslednjega leta (1906.) je prišel nogometaš s travnika pri kokrškem mostu v ljubljansko realko. Našel je somišljenike Zormana, Tavčarja, Hitija, Betetta in druge. Na travniku v Tivoliju so si postavili gole, začeli so igrati, začeli so z nogometom. To je bil začetek slovenskega nogometa.

Fant iz Kranja, po imenu Stanko Bloudek, je imel pri vsem tem važno besedo. Tudi v poznejših letih je ostal velik ljubitelj športa, ljubitelj mladine, ljubitelj zelenih travnikov, mikavnih voda, igrišč, smučišč, planin. Zelo skromno bi se izrazil, če bi ugotovil, da je postal Stanko zaslužen za slovenski šport.

Lansko zimo so naši športniki glasovali. Proglasili so smučarja Janeza Poldo za najpopularnejšega slovenskega športnika. Če bi se vprašali, kdo je najzaslužnejši, če bi o tem glasovali... ne, pametni ljudje bi rekli, da je glasovanje nepotrebno, saj bi bil izid povsem nesporen: prvo mesto bi dobil nogometaš s travnika pri kokrškem mostu, ki je v mladih letih tekmoval v atletiki, potem v umetnem drsanju, v poklicu pa se je uvrstil med izumitelje. Ko je odložil disk in drsalke, je vzel v roke svinčnik, šestilo in ravnilo, začel je graditi. Med prvimi je uvidel, da ne more biti kvalitetnega športa, če mladi ljudje nimajo vadišč, če nimajo plavalnih bazenov, smučarskih skakalnic in nogometnih igrišč.

Pripovedujem o ing. Stanku Bloudku

Naj vam ga prav na kratko predstavim: Rodil se je 11. februarja 1890. v Idriji; študiral v Kranju, maturiral v Ljubljani, diplomiral v Pragi. Tako se je ves posvetil športu, da se ni utegnil poročiti — lahko pa bi rekel, da je njegova ljubezen mladih let veljala «Iliriji», ljubljanskemu športnemu klubu, ki mu je bil pravi oče in dobrotnik.

Ilirija pa je umrla, njeni najboljši možje Betetto, Lapajne in drugi so umrli v nemških taboriščih, Ilirije tudi po osvobojenju niso več obnovili. In Bloudkovo srce, ki je nekoč bilo zlasti za ljubljansko «Ilirijo», je preusmerilo svojo ljubezen na vso slovensko krajino, na vse slovenske športnike. Nad vsemi športnimi gradnjami, nad plavalnimi bazeni, smučarskimi skakalnicami, atletskimi in nogometnimi igrišči bedi zdaj Bloudkovo strokovnjaško oko. Potrebno je, da nepretsano potuje, zdaj na Vrhniko in Kamnik, kjer grade plavalne bazene, zdaj v Idrijo, na Pokljuko, v Planico, na Pohorje, kjer grade smučarske skakalnice. Prav zato, ker je tako zaposlen, je Bloudka težko dobiti. Toda danes sem imel srečo. Naletel sem nanj v pisarni Smučarske zveze, mu razodel svojo željo in že sva začela z razgovorom.

Kako je bilo z začetki nogometnega športa v Ljubljani sem ga vprašal.

Okrog leta 1906. smo imeli v ljubljanskih gimnazijah poleg telovadbe tudi športno popoldne. Kdor je hotel se je udeleževal mladinskih iger pod vodstvom profesorja. Seveda smo igrali tudi nogomet. Vendar je bilo to, kar nam je nudila šola premalo, zato smo začeli na svojo roko. Prvo igrišče smo imeli v Tivoliju, tam kjer je zdaj cirkus. Tudi ljubljanski Nemci so imeli svoje igrišče in sicer za Bežigradom, za kar pa mi nismo vedeli.

Bloudek pripoveduje in pripoveduje. Vsega se ne spominja točno, sklicuje se na Janeza Zormana, naj še njega povprašam. Pred pisarno ga čaka športni zastopnik iz Kamnika, toda 61-letni inženjer, mož markantnega obraza ognjevito pripoveduje o svojem prvem gradbenem podvigu in se smeje.

DRAGO ULAGA

(Nadaljevanje sledi)

NA MEDITERANSKIH IGRAH V ALEKSANDRIJI

Grčija zmagovalec v nogometu

ALEKSANDRIJA, 18. — Boiteux je dosegel svojo drugo zmago; tokrat na 1500 metrov prosto. Bernardo drugi, Granados tretji; isti vrstni red torej, kot včeraj na 400 metrov. V skokih s stolpa je nabral največ točk Egipt po zaslugi odličnega Ahmeda Kamela Alya.

V finalni nogometni tekmi je Grčija premagala Egipt z rezultatom 2-0 (1-0). Oficialnega sredozemskega prvaka seveda ne moremo imeti tudi za faktičnega, ker na tekmovanju ni bilo najvidnejših sredozemskih reprezentanc. Mislimo tu predvsem na Jugoslavijo, Italijo in Francijo. Nogomet današnjega finala je bil povprečen, rezultat je realen.

Po včerajšnji zmagi nad Italijo (41-24), ima Egipt poleg Španije največ možnosti, da osvoji naslov prvaka v košarki. Direktni dvoboj obeh, pretendentov bo šele dokončno uredil vprašanje prvega. Stanje je za sedaj tako: Egipt 10 točk (odigranih pet tekem); Španija (4), Italija (8), Grčija (5), Libanon (5) osem točk; Sirija (5) pet točk.

Rezultati:

Sablja, moštva: Italija : Francija 10-6; Egipta : Francija 9-7; Egipt : Grčija 13-3; Italija : Grčija 15-1.

Plavanje: 1.500 metrov: 1. Jean Boiteux (Francija) 19:32.9, 2. J. Bernardo (Francija) 19:40.3, 3. Enrique Granados (Spanija) 19:49:5 (novi španski rekord), 4. Jorge Granados 20:34.0, 5. Isidoro Ferry 21:22.4.

Skoki s stolpa: 1. Ahmed Kamel Aly (Egipt) 219,80; 2. H. Mulinghousen (Francija) 215,15; 3. Raouf Abou Seoud (Egipt) 210,55; 4. Mari (Italija) 194,65.

Telovadba: krogi: 1. Figoni (Italija) 9,55; 2. Ali Zaki (Egipt) 9,35; 3. Diot (Francija) 9,15.

Prosta vaja: 1. Diot (Francija) 9,70; 2. Figoni (Italija) 9,65; 3. Safwat (Egipt) 9,60.

Olimpijski junak 1912 na filmskem platnu

WASHINGTON, 17. — V Ameriki vrtijo film o življenju Jima Thorpea, ameriškega Indijanca, ki je bil leta 1912 olimpijski zmagovalec v peteroboju in deseteroboju. Film bo imel naslov «Jim Thorpe, pravi Američan».

Thorpe je zaslovel po vsej državi, ko je bil še v srednji šoli. Bil je izreden igralec nogometa in baseballa ter prvak v teku. Leta 1950 so ga čitatelji ameriških časopisov izvolili za «največjega atleta prve polovice dvajsetega stoletja».

V filmu igra naslovno vlogo Burt Lancaster, ki je bil tudi sam prej atlet. Resnični Jim Thorpe, ki ima zdaj 63 let in živi v Kaliforniji, sodeluje pri filmu kot tehnični svetovalec. Njegova naloga je, da opiše režiserjem šport tistega časa, ko je bil on prvak.

HELSINKI, 17. — Olimpijski organizacijski odbor sporoča, da sta sprejeli povabilo na igre tudi Panama in Paragvaj. Prijavljencev je tako osemintrideset.

Zadnja letošnja kolesarska dirka

V nedeljo bo v Kopru ob 8. uri zaključna kolesarska dirka na tradicionalni krožni progi Koper-Semedela — bivša postaja — Koper. Dirka bo pod pokroviteljstvom «Istrasport», organizacijo pa je prevzel SŠD Proleter iz Kopra. Dirkači bodo morali prevoziti 25 krogov, skupno 75 km.

Dirka je prosta vsem kolesarjem amaterjem, mladincem in neregistriranim. Prijavili so se že vsi kolesarji Proleterja z Appollonijem na čelu. Pričakujejo se še prijave Tržačanov.

V NEDELJO NA STADIONU «PRVI MAJ» ORODNA TELOVADBA

Tržačanke v dobri formi

Včeraj smo bežno pregledali telovadke Maribora, ki bodo nastopile v nedeljo ob 15. uri na stadionu «Prvi maj». Njihove nasprotnice, domačinke, so starejše; telovadijo že več let, vendar zaradi velikih ovir, ki jih morajo premagovati pri svojem delu, niso dosegle one stopnje, ki bi jo lahko s talentom, katerega jim ne primanjkuje. Ni prave telovadnice, doma nimajo nasprotnic in še polno je takih stvari, ki zavirajo.

Zadnje čase so v pričakovanju Mariborčank vestno trenirale, zato se bodo lahko uspešno borile proti gostom.

Največ nad vzbuja Lilijana Miškulin. Je zelo talentirana telovadka, kar so opazili že mnogi strokovnjaki, večje uspehe pa ji ovira huda trema pred vsako tekmo. Zato se pogosto zgodi, da Lili pade z gredi in ji visoke ocene na drugih orodjih več ne morejo pomagati. To poletje je bila na treningu v Sloveniji; pravi, da so jo precej «zgladili», zato pričakujemo z zanimanjem njen nastop. Pozor na gred!

Lia Baučer tekmuje že dolgo za tržaško vrsto. Od balkanskega šampionata v Ljubljani leta 1947, pa do danes je dosegla lepo vrsto uspehov. Je inteligentna tekmovalka z graciozno postavo, ustvarjeno za telovadbo.

Sestri Lavrenčičevi spadata skupno z Baučerjevo v staro gardo telovadk ZDTV. Posebno Devana je nastopila do sedaj na skoraj vseh tekmovanjih in dvobojih. Rojeni sta v Mariboru, zato bosta še posebno pazili, da proti zastopnikom rojstnega mesta pokažeta vse sposobnosti, ki niso majhne. Milena Lavrenčič je bila zadnje čase zaradi študija odsotna iz Trsta in ni nastopala. Zanima nas zato njen ponovni start.

Najmlajša med petorico je Bruna Lapajne. Začela je šele lansko leto in zelo hitro napredovala zaradi velike volje, smisla za ritmiko in mehkih gibov, ki pridejo ob njeni visoki postavi (176 cm) še posebno do izraza. Njena postava vzbuja efekten videz, vendar zaradi nje teže uvežba vrhunske elemente. Njeno delo je torej trudapolno, a se potem tembolj izplača.

MILAN MARJANOVIČ: «DIPLOMATSKA BORBA ZA JADRAN 1914 DO 1924» (ODLOMEK) 1.

Dramatična seja štirih 19. aprila 1919

Pariška mirovna konferenca je pričela z delom 18. januarja 1919. leta. Italijanski ministrski predsednik Orlando je uspel 1. februarja dobiti zagotovilo, da bo teritorialna vprašanja, ki se nanašajo na velike sile reševal samo Vrhovni svet, v resnici pa jih je reševala velika četvorica: predsednik ZDA Woodrow Wilson, predsednik francoske vlade Clemenceau, predsednik britanske vlade Lloyd George in predsednik italijanske vlade Orlando. Sonnino je bil italijanski zunanji minister in član italijanske delegacije. Italijanska delegacija je predložila Vrhovnemu svetu 7. februarja 1919 v dolgem memorandumu italijanske zahteve. Jugoslovanska delegacija je predložila pred svet desetorice 18. februarja jugoslovanske zahteve in predala 6 memorandumov (o zapadni meji, Trstu, Goriško Gradiščanski, o Istri, Reki in Dalmaciji). Predsednik Wilson je v prvi vrsti forsiral statut Zveze narodov, ko pa so tega sprejeli, je posvetil največjo pozornost jadranskemu vprašanju, vprašanju meje med Italijo in novo državo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ni priznaval tajnih dogovorov, odbijal je londonski sporazum, ki je vezal Angleže in Francoze proti Italijanom, predlagal je mejo Raše v Istri, odločno pa je odbijal vsako poseganje Italije na drugo stran obale Jadrana ter zahtevo po Reki, pri čemer so bili njegovi svetovalci, ameriški strokovnjaki najodločnejši. Orlando je medtem stalno zahteval, da dobi tudi poleg londonskega sporazuma Reko ter je 14. aprila privedel pred Wilsona nekdanjega poslanca Reke Andrijo Osaojnaka, ki je zahteval aneksijo Reke k Italiji na podlagi samoopredelitve Reke. Wilson je to odbil in isti dan pripravil memorandum ter ga predal Orlandu. V njem pravi: «V svojem življenju nisem nobenemu vprašanju posvetil večje pozornosti kot temu!». Orlando je takoj izjavil, da so Wilsonovi kompromisni predlogi nesprejemljivi in je Wilsonov svetovalec polkovnik House poskušal dati nekatere svoje posredovalne predloge, ki prav tako niso prodrli. Jugoslovanska delegacija je predlagala konferenci, da vprašanje reši predsednik Wilson z razsodbo, vendar so Italijani to odbili. Jugoslovanska delegacija je 16. aprila predlagala, da bi vprašanje meja rešili s plebiscitom, vendar so tudi to Italijani odločno odbili. Medtem pa se je bližal čas, da predloži konferenca Nemcem mirovne pogoje, ki so jih pripravili za konec aprila.

Orlando je vztrajal na stališču, da ne bo mogel sodelovati pri pozivu Nemcem na sprejem mirovnih pogojev, dokler ne bodo rešena italijanska vprašanja. Poslal je 17. aprila pismo Wilsonu v tem smislu in predlagal, da prično 19. aprila v Vrhovnem svetu razpravljati o teh vprašanjih. Svet je na zasedanju 18. aprila odločil, da se bodo naslednji dan pričele te razprave.

Četvorica velikih je bila prisotna v celoti, poleg njih pa Sonnino, Hankey Aldrovandi-Marescotti in Mantoux. Zasedanje je bilo v Wilsonovem stanovanju.

Orlando je podal ekspoze o italijanskih zahtevah:

«Ker ena izmed sil, ki je tu prisotna, ni sodelovala pri londonskem sporazumu kot Anglija in Francija, bom proučil sedaj italijanska vprašanja izven vsake obveze tega dogovora z istega vidika, s katerega so bile prikazane zahteve drugih». Nato je predložil tri italijanske zahteve: vzhodna meja, Reka in Dalmacija.

1. Italija zahteva predvsem priključitev ozemelj, ki se nahajajo na tej strani prirodnih meja razvodnice Alp. Ne zanika, da je na tej strani veliko neitalijanskega prebivalstva, vendar «vedno, ko smo se znašli pred potrebo, da ustvarimo neko državo, smo priznali, da obstoj več ras ni razlog za ustvarjanje neke cik-cak meje, za ustvarjanje države, ki bi bila kot koža leoparda, odrekajoč nekemu narodu njegovo prirodno mejo». — Istre ni mogoče deliti, ona predstavlja homogeno in nedeljivo celoto in če bi sprejeli predloženo delitev, bi bila onemogočena obramba.

2. Rimljani so imenovali Snežnik «limes italicus» in ta bi zajel tudi Reko. Za Reko se sklicujemo na pravico za samoodločbo ljudstva. Vprašanje Reke je zraslo še pred premirjem, brez kakršnega koli sodelovanja Italije. Italija je dolžna podpirati zahtevo Reke po zedinjenju...

3. «Ko govorim o Istri, govorim tudi o otokih, predvsem Cresu in Lošinju, kadar pa o Dalmaciji, govorim tudi o otokih». Za Dalmacijo govori v prvi vrsti strateški moment. Italijanska obala je izpostavljena vsakemu napadu z druge strani, ki je zaščitena. «To je dokazala tudi ta vojna. Kljub ogromni nadmoči italijanske flote, pojačene s flotami zaveznikov, so bila naša mesta bombardirana, ne da bi jih bilo mogoče zaščititi. Italija ne bo varna, dokler ne bo imela oporišča na sredini druge obale».

Poleg strateškega imamo tudi nacionalne in zgodovinske razloge

«Še danes je v Zadru, Trogiru in Splitu močna italijanska večina, a to je cvetoče italijanstvo. Ali naj po tolikih žrtvah v vojni Italija gleda, kako obsojajo to italijanstvo na uničenje? Italija je kljub temu kompromisno zahtevala samo majhen del Dalmacije. Mislim, da smo zelo zmerni, če zahtevamo, da ostanemo samo pri tej transakciji».

Wilson Orlandu

Wilson je takoj odgovoril. Ponovil je svoje prejšnje dokaze: s tem da pričenjamo razgovore o miru, jih postavljamo na njegove osnove: ni mogoče sklepati drugačnega miru z Nemčijo, drugačnega pa z Avstrijo. Strateške in gospodarske argumente je treba sedaj, po ustanovitvi Društva narodov, postaviti ob stran. Priznava, da obstajajo prirodne meje, ki jih tvorijo vrhovi gorskih vencev in tako je mogoče zagotoviti tako mejo Italiji; po tem bi ji tako pripadali Trst, Pulj in večji del Istre. Na tej strani bi bilo mogoče sprejeti stališče italijanskih predstavnikov. «Toda tu se nahajamo pred neko drugo narodnostno enoto, ki prihaja z druge strani razvodnice. To nas pelje do Reke. Upravljali so jo ljudje, ki jih je vodil nemški duh, mi pa se moramo v novih prilikah voditi z novim duhom. Ko smo nastopali v smeri, da odtrgamo Jugoslovane od Avstro-Ogrske, smo delali z njimi kot s prijatelji in sedaj ne moremo delati z njimi kot s sovražniki. Reka ni samo italijansko - jugoslovansko, marveč mednarodno vprašanje zaradi svojih uslug širšemu zaledju. Ogrska se je posluževala na Reki italijanskega elementa, da je mogla premagovati okoliško slovansko prebivalstvo. Prav zato je podpirala njeno avtonomijo. Priključitev Reke k Italiji bi nasprotovala načelu, na katerem hočemo uresničiti mednarodni red. Reka mora kot svobodna luka služiti vsemu zaledju. Nesporno je, da je italijansko prebivalstvo Reke samo otok, in ni povezano z italijanskim prebivalstvom.

«Ko sem prispel v Pariz, mi je baron Sonnino za Dalmacijo navajal strateške razloge. Ne morem si predstavljati, kako bi pod režimom Društva narodov mogla jugoslovanska flota ogrožati Italijo. Edini način bi bil: ozka zveza Jugoslavije z neko zunanjo velesilo, vendar moram dodati, da se mora na Balkanu prenehati vmešavanje in nadzorstvo velikih sil. Balkan je bil doslej samo karta v evropski igri. Carigrad je bil znani center intrig velikih sil in v resnici resna nevarnost.

(Nadaljevanje sledi)

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20. — Telefonska št. 73-38. OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18. - Tel. 73-38. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. Za FLRJ: za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din.
Odg. urednik STANISLAV RENKO — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 11-32. Koper, Ul. Battisti 301a-I Tel. 70

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Cona B: izvod 6, mesečno 150 din. FLRJ: izvod 6, mesečno 130 din. - Poštni tekoči račun za STO - ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 - tel. 20-09, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7. — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. - TRST.